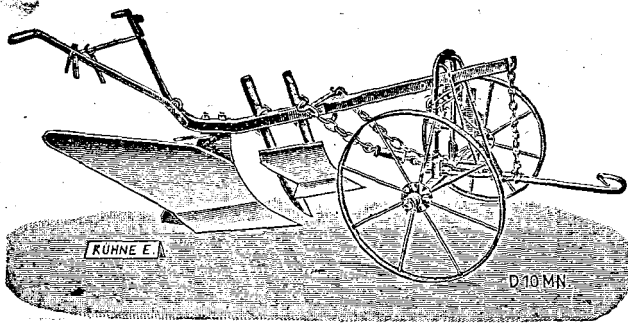

ERDELYI GAZDA

XLV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR, 1913. Szeptember 14.

37. SZÁM.

ŐSZI IDÉNY 1913.

Egy- és többvasu ekéket,
mindenféle talajmívelő eszközöket,

A vetőmag előkészítésére:

gabonatisztító- és szelelőrostákat, konkolyválasztógépeket,

hirneves vetőgépeket; legújabb és legtökéletesebb páratlansoru

„ROYAL DRILL” sortrágyázó vetőgépeket,

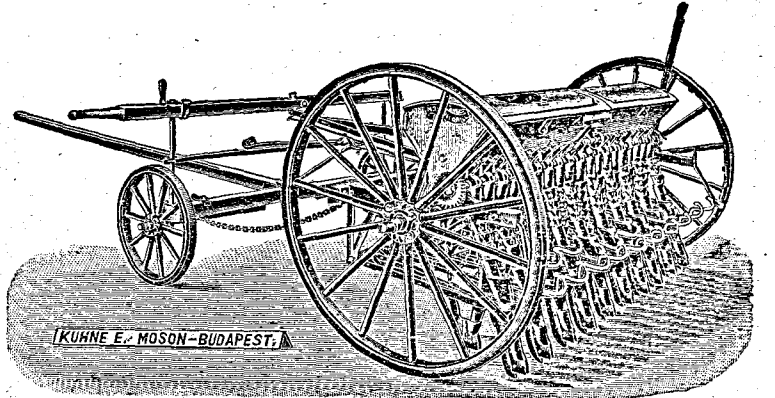
„VERA II” kanalas sorvetőgépeket,

„MOSONI DRILL” és „PRIMA” vetőgépeket

elismert elsőrendű kivitelben szállít:

„KÜHNE” mezőgazdasági gépgyár részv.-társaság **Moson.**

Motorhajtású takarmánykamra felszerelések.

Hofherr Schrantz és Clayton Shuttleworth Részv.-Társ.

Erdélyrészi vezérképviselete és állandó nagy raktára

Kolozsvár, Deák Ferenc-utca

BABOS ÉS TÁRSAI vas nagykereskedésében.

Mindennemű mezőgazdasági gépek gőz és benzin cséplőkészletek, járgányos és kézi cséplőgépek, rosták, ekék, boronák, vetőgépek, takarmánygépek, borsajtók és szőlőzúzók legelőnyösebben beszerezhetők.

2956

Nagy készlet **amerikai Manilla kéveköto zsinemből.** — Árajánlattal megkeresésre készséggel szolgál.

Zsákat,
Zsineget,

2260

ponyvát, szőlőkötöző fonalat vásároljon a

31 év óta legmegbízhatóbbnak elismert

FISCHER-féle zsák- és ponyvagyrban Budapest,

V., Nádor-utca 31-33. szám.

Kévekötelek, PONYVAKÖLCSÖNZŐ-

intézet.

Kérjen ajánlatot!

Gazdák Biztosító Szövetkezete

Alakult 1900-ban. Alakult 1900-ban.

Igazgatóság Budapest, VIII., Baross-utca 10. sz.

F. év novem. hó 1-től saját székházába, a Kálvin-térre helyezték át.

Biztosításokat elfogad tűz és jégkár ellen, ugyszintén az ember életére a legkülönbözőbb módokat szerinti, előnyös feltételek mellett.

Az üzleteredményben a biztosított tagok djarányukban részesülnek.

A lefolyt 12 év alatt a tagok hétszer részesültek az üzletleleslegéből, közgyűlési határozat értelmében díjvisszatérítésben.

Biztosítási ajánlatok benyújtandók közvetlenül az igazgatósághoz, vagy az ország minden egyes helyén működő képviselők közvetítésével. Nyomatványokkal és felvilágosítással minden irányban készséggel szolgál az igazgatóság.

Alapítványok kormány hozzájárulásával 2,527.980.— K

Tartalékok 3,357.603.—

Biztosított tagjainak fennállása óta

szított tüzjárokban 10,740.000.—

jégkárakban 5,042.000.—

Biztosított érték tűzben 1912. évben 860,000.000.—

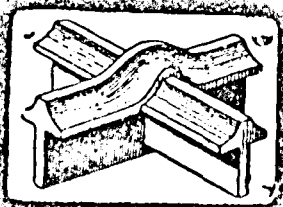
jégben 1912 évben 63,000.000.—

Életüzlet állománya 15,240 080.—

A Gazdák Biztosító Szövetkezete társintézménye a

GONDVISELÉS: Országos Központi Segélyző Társulat utján 10) koronától 1000 koronáig terjedő temetési segélybiztosítások, valamint havi befizetések ellenében 1000 koronáig terjedhető, leánykiházasítási (önálló-ítási) segélybiztosítások eszközöltetnek. Legelőnyösebb népbiztosítás. E társulat kebelében minden körségben önálló helyi csoportok szervezhetők jótékony célú működéssel. Tájékoztatót készséggel küldi bárkinek is a Társulat igazgatósága, Budapest, IX. Erkel-utca 20. sz.

2018

Szab.

„Köpplinger”-rendszerű Idomvasablakok

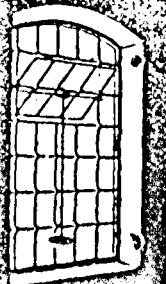
a legjobbak és a legolcsóbbak.

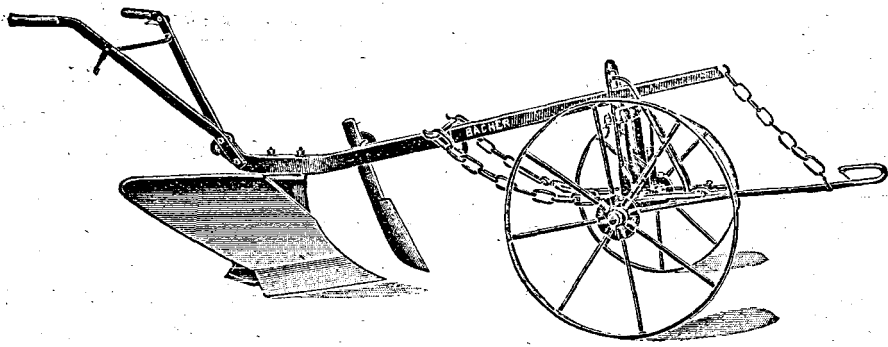
Egyedüli gyártója — ismertetéssel és költségvetéssel díjtalanul szolgál

vaszerkezeti és idomvasablakgyár

Telefon 55-77

Lepter János Budapest, X., Asztalos Sándor-ut. 16.

„Bächer“-féle

egyvasu egytetemes ekék, több vasu acéleke, tárcsásboronák, acélboronák, tarlóhántolók, rögtörő hengerek, répakiemelők, burgonyakiemelők és minden egyéb talajmívelők utólrhetetlen tökéletes kivitelben.

Olcso áarak!

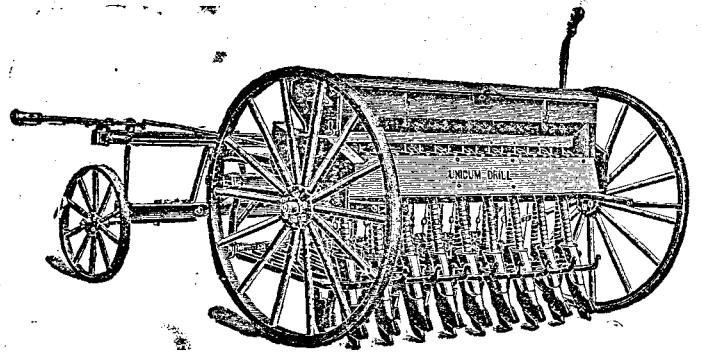
Mielőtt gazdasági gépet vásárol, tekintse meg állandó kiállításunkat!

Óvakodjunk utánzatoktól!

Az eredeti MELICHAR-gyártmány „**ÜNIKUM-DRILL**“ egytetemes sorvető **„Imperator“** műtrágyaszórával

egyesített sorbavető és sorbatrágyázó Vetőgépek minden gazda előtt mint leg-tökéletesebb vetőgépek ismeretk. ■■■■■

Saját érdekében cselekszik, ha kizárólag az eredeti „MELICHAR“-gyártmányt vásárolja!

Bächer Rudolf — Melichár Ferenc

Magyarországi vezérképviselő: **Szücs Zsigmond.**

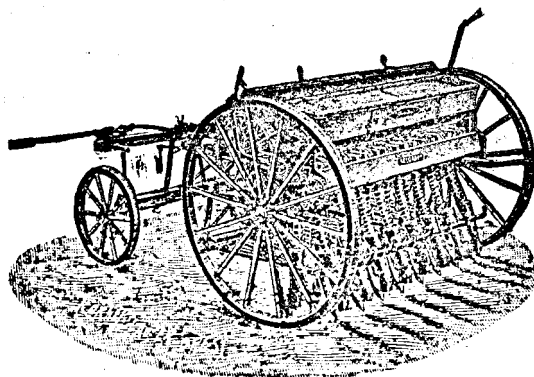
Állandó mezőgazdasági gépkiallítás.

BUDAPEST, VI., Teréz-körut 26.

2672

Szab. „REKORD II”
műtrágyavetőszerkezettel kombinált sorvetőgép.
Sorba vet, sorba trágyáz.

A sorbatrágyázás nagy terméstartóbb-letet eredményez.

A sorbatrágyázás által tetemes műtrágyamegtakarítás érhető el. ::

Beszerezési ára a jelentékeny műtrágyamegtakarításból és tetemes terméstartóbbletből már az első évben megtérül.

Saját érdeke minden gazdának, hogy mielőtt vetőgépet vesz, érdeklődjék a „Rekord II“ vetőgép iránt.

Felvilágosítással szívesen szolgál:

A Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárának Vezérügynöksége BUDAPEST.

Fióktelepek: Nagyvárad, Debrecen, Temesvár.

ERDÉLYI GAZDA

AZ E. G. E. TAGJAI INGYEN KAPJÁK
ELOFIZETÉSI ÁR: 1 ÉVRE 12 KORONA,
ÉVRE 6 KOR., EGY SZÁM 24 J I I F.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSEG ES KIADÓHIVATAL
KOLOZSVÁR, ATTILA-UTCA 10. SZÁM.
:: A LAP TELEFON SZÁMA : 158.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:

A gazdanapok.	417
A kiállítások kitüntettjei.	419
Erdélyi gazdatisztek gyűlése Kolozsvárt.	420
Rövid útmutatás a székelyek sertésenyésztésére. <i>Gáspár József.</i>	420

Vegyes közlemények:

Cyóry Loránd előadása — Galamblovó verseny Kolozsváron. — Országos sörárpa- és komlókiállítás. — Országos szőlőkiállítás. — Fölvétel a kolozsvári gazdasági akadémiára. — A gazdák és a cukorgyárosok. — Kitüntett gazdasági cselédek.	421
--	-----

Hirdetések.

Gazdanapok.

II.

Magyarország gazdatársadalmának általános nagy érdeklődése közepette folyt le a szeptember 7-i országos földbirtokpolitikai nagygyűlés, amelyen képviseltette magát a földművelésügyi miniszter: *Darányi Béla*, min. oszt. tan. által, kíséretében voltak *Goger László*, *Ferdinándy Bertalan* min. osztálytanácsosok. A kereskedelemügyi miniszter képviseletében jelen volt *Edvy-IIIés Aladár*, min. tan. az O. M. G. E. és G. E. O Sz. képviseletében *Osztrólczy Miklós* alelnök, *Pickner János* min. tan., *Szilassy Zoltán* és *Jeszenszky Pál* kir. tan., *Konkoly-Thege Sándor* szerkesztő titkár voltak jelen.

A Magyar Gazdaszövetség *Mezei Gyula*, *Blaskovits Ferenc*, *Wittmann János*, *Forster Elek*, *Törley Gyula*, *Törley Bálint*, *Csiky Gyula*, *Bernát István*, *Meskó Pál*, dr. *Wantsó Gyula* és dr. *Schandler Károly* által, az E. M. K. E. *Sándor József* által. A Magyar földhitelintézetek Orsz. Szövetségét br. *Papp Géza* és *Rusz Herman*, az Orsz. Közp. Hitelszövetkezettel gr. *Bánffy György* és *Korányi Frigyes*, a Magyarországi Szövetkezetek Szövetségét dr. *Horvát János*, az Orsz. Erdészeti Egyesületet *Gyöngyösy Béla* és *Marosi Ferenc*. Földmiv. min. kolozsvári kirendeltségét: dr. *Koós Mihály*, br. *Nopcsa Elek*, *Rédiger Béla*, *Béldy Mihály*, dr.

Davida Leó, dr. *Darkó Akos*, dr. *Csérer Lajos*. Az országos vízépítészeti igazgatóságot *Gerő Ferenc*, Kolozsvári Telepítési felügyelőséget *Szász István* jószágigazgató, *Acsay István*, *Jakabfi István*, *Abafi István*, *Beke József*, dr. *Szilágyi László*, *Debreczy Béla*, *Abafi József*, dr. *Osztián Ödön*, a »*Hangyá*«-t *Meskó Pál* képviselték.

Képviselettek magukat a Délvidéki Földművelők Gazd. Egylete, a vármegyei gazdasági egyesületek közül: az Alsófehér, Tordaaranyos, Marostorda, Kisküküllő, Csik, Szolnokdoboka, Hunyad, Udvarhely, Háromszék, Szilágy, Békés, Zala, Arad, Temes, Sáros, Csongrád, Heves, Borsód, Hont, Jásznagykunszolnok, Bihar, Bácsbodrog stb. vármegyei gazdasági egyesületek számos taggal, a Tordaaranyos, Alsófehér, Csik, Szolnokdoboka, Nagyöküllő, Háromszék, Brassó, Fogaras stb. vármegyék gazd. felügyelőségei. Gazdák Biztosító Szövetkezete, *Elek János* titkár által, a Magyar kölc. állatbirt. Társaság, Kolozsvári kulturmérnökség, Erdészeti igazgatóság, Kolozsvári kereskedelmi Csarnok. A székelydályai, krasznarécei, Oltszemi, nagybálnai, dedrádszéplaki, mákói, türei, kerelőszentpáli pákói, mezőturi, kerécsedi, kolozsvári, hódmezővásárhelyi, orbaiteleki, bácsi, felenyedi, kecskeméti, sárospataki, pusztakamarási, csongrádi, balatonfüredi stb. stb. kisebb gazdasági egyesületek és körök több ezerre menő tag nevében. A marosvásárhelyi keresk. és iparkamara kolozsvári gazdasági akadémia, Erdélyi Méhész Egylet és még igen sok rokon és társegyesület, intézmény, szövetkezet. Többek között üdvözlő táviratokat küldtek *Darányi Ignác* ny. földmiv. miniszter a Gazdaszövetség elnöke, gr. *Keglevich Gábor* a Pestmegyei G. E. elnöke és mások. *Darányi Ignác*nak br. *Bánffy Ernő*höz intézett távirata a következő:

Élénk sajnálatomra nagy horderejű tanácskozásaink nem vehetnek részt. A birtokpolitikai és különösen a telepítési kérdés egységes törvényhozási megoldást igényel és a nemzet részéről oly áldozat meghozatalát követeli, mely arányban áll

ezzel az óriási feladattal, melynél nagyobb nem ismerem. Az elvesztett idő gyors és erélyes kipótlását a nemzeti érdekek sürgősen várja. Ez nem a Királyhágon túl kérdése, ez Magyarország egységének, integritásának és faja fennmaradásának elengedhetetlen feltétele. Ezt be nem látni vakság, belátni nem akarni — gyávaság volna. Össze kell ebben a kérdésben fogni, politikai különbség nélkül és minden támadó irányzat mellőzésével azon változhatatlan jelszóval kell küzdenünk. Itt vagyunk, itt maradunk! Szívemből kívánom, hogy Méltóságod hőles és kipróbált vezetése alatt e tanácskozások bennünket nagy célunkhoz egy hatalmas lépéssel hoznak közelebb.

Dél előtt 10 órakor már tömegesen kezdett gyűlni a Rákóczi-kerti Nyári Színkörbe a gazdaközönség. A színpadon felállított elnöki emelvényen foglaltak helyet br. *Bánffy Ernő* elnök, *Lészai Ferenc* alelnök, *Darányi Béla*, *Ferdinándy Bertalan*, *Goger László*, *Edvy-IIIés Aladár*, gr. *Bethlen Ödön*, br. *Podmaniczky Gyula* br. *Korányi Frigyes*, br. *Papp Géza*, *Osztrólczy Miklós*, br. *Mannsberg Sándor*, dr. *Leidenfrost Aurél*, *Györy Lóránd*, I. *Sperker Ferenc*, gr. *Bánffy György*, gr. *Majláth József Bernát István*, *Desbordes Ernő*, *Mezey Gyula*, *Meskó Pál*, *Wantsó Gyula* dr., *Pirkner János*, *Jeszenszky Pál*, *Blaskovits Ferenc*, *Foster Elek*, *Wittmann János*, *Törley Gyula*, *Törley Bálint*, *Csiky Gyula*, *Schandler Károly*, *Koós Mihály*, *Gerő Ferenc*, br. *Nopcsa Elek*, *Rédiger Béla*, dr. *Darkó Akos*, gr. *Almássy Imre*, *Antal Sándor*, dr. *Csérer Lajos*, *Szász István*, dr. *Szentkirályi Ákos*, dr. *Páter Béla*, *Juhász Árpád*, *Lóte József*, *Pietsch Lajos*, gr. *Wass Béla*, dr. *Seyfried Károly*, gr. *Bethlen Balázs*, *Dózsa Endre*, gr. *Bethlen Bálint*, *Jakab László*, gr. *Béldi Ferenc*, dr. *Török István*, *László László*, *Felszegi Ferenc*, *Pósta Béla*, dr. *Gidófalvy István*, *Gyalui Farkas*, br. *Huszár Pál*, *Désy Zoltán*, *Brutsy László*, *Konkoly Thege Sándor*, *Szász Ferenc*, *Horváth János*, *Pajor Ignác*, *Szabados József*, *Szalay Lajos*, *Pfeyfer István*, *Bunyilái Vince*, *Morvay Mihály*, *Hertelendy*

GABONA

megbízható, legelőnyösebb értékesítése a

MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE

utján (Budapest, V., Alkotmány-utca 29.) történhetik.

Ne tévesszük össze hasonló nevű vállalatokkal.

Ferenc, *Malatinszky* Ferenc, *Oltay* Guido, *Nagy* Pál, *Kövess* Jenő, *Ipolyi-Keller* Iván, *Lázár* Lajos, *Lukács* László, *Vörös* Lajos, *Mirtse* Ferenc, *Sándor* József, *Dolá* István, *Toldy* Zsigmond, *Imreh* Béla s még igen sokan a társ és rokon egyesületek kiküldöttei közül.

A páholyokban foglaltak helyet az erdélyi arisztokrácia női tagjai, az első pad-sorokban ültek: br. *Feilitzsch* Arthur, volt földmiv. min., gr. *Béldi* Kálmán, *Matskássy* Pál, ifj. br. *Jósika* Gábor, *Jósika* Aladár, *Vásárhelyi* Géza és az erdélyi mágnásvilág számos előkelő tagja.

A támlásszékeken foglalt helyet az érdeklődő közönség, gazdák, gazdatisztek az erkélyeken és állóhelyeken a többtagu kiscsapatokból álló küldöttségek.

Egynegyed 11 órakor nyitotta meg általános figyelem közepette báró *Bánffy* Ernő elnök az ülést, a lapunk mai számához melléklet gyanánt csatolt megnyitó beszéddel. Üdvözölve a földmivelési és kereskedelemügyi miniszterek, valamint a társ és rokon egyesületek és intézmények képviselőit megjelenteket, valamint az érdeklődő nagyközönséget felkérte *Török* Bálint s.-titkár, hogy a bejelentett képviseléseket olvassa fel.

Ennek megtörténtével felkérte gróf *Bethlen* István és *Tokaji* László előadókat előadásuk megtartására, amelyeket lapunk más helyén közlünk.

Az általános nagy tetszés nyilvánítás és óriási tapsvihár csillapulta után az alábbi sorrendben a következők szóltak hozzá a tárgyhoz:

Bernát István mindenekelőtt azt alapítja meg az elhangzott előadásokból, hogy a nemzeti földbirtokpolitika történetében új korszaknak kell megnyílnia, de csak akkor, ha meglesznek azok az erkölcsi alapok, amelyekre építeni lehet. Mert ha nézzük azokat az adatokat, amelyeket *Tokaji* László felsorolt, láthatjuk, hogy itt nem annyira a tőkeerő működik közre a román bankok részéről, mint inkább morális erő. Megállapítja, hogy a román tőke csekélyebb eszközökkel nagyobb eredményeket tudott elérni, mint a nagyobb anyagi erővel, de kevesebb lelki erővel rendelkező magyar tőke. Számszerű adatokkal bizonyítja ezután, hogy a hitelszövetkezetek Erdélyben mennyire fejlődtek és annak a reményének ad kifejezést, hogy ezeknek a szövetkezeteknek további erősödése és a megindítandó akcióba való bevonása nem lesz csekély jelentőségű. Menthetőnek mondja az erdélyi intelligenciának a múltban tapasztalt nemtörődömségét, mert hiszen mes-

terséges eszközökkel idegenítették el egész Európában az embereket az agrárszerméktől. Ma másként van. Ma már kezdik belátni világszerte, hogy a föld az alapja minden haladásnak. Ha a föld nem szilárd, akkor minden ingatag alapokon nyugszik, mert hiszen a pompás paloták is a földre építvők. A most már akuttá vált állapotokra ez előtt 18 esztendővel rámutatott *Zalogba tett Magyarország* című tanulmányában és *Tokaji* László most megjelent füzetében találja meg erre a választ, illetve akkor elfoglalt álláspontjának igazolását. Elfogadja *Bethlen* István gróf és *Tokaji* javaslatait és megjegyzi, hogy az öröklési jog reformjának és a középbirtok regenerálásának annál kevésbé lehet a mai kormány akadálya, mert annak elnöke *Tisza* István gróf egy régebbi birtokpolitikai tanulmányában, a melyet szóló idéz, a határozati javaslatok alap gondolatával azonos álláspontot foglal el. Közel harminc esztendeje foglalkozik a földterhermentesítés kérdésével és állithatja, hogy ez nem megoldhatatlan. A magyar földbirtok a hitel rendezetlensége miatt közel negyven millió korona megspórolható kamat és egyéb terhet visel évenként, amit a hitelviszonyok rendszeresítése mellett a földterhermentesítés céljaira lehetne fordítani.

Meskó Pál beszélt ezután és elfogadva a határozati javaslatokat, azt fejtette ki, hogy a külföld előtt szégyenlennünk kell magunkat azon szomorú adatok miatt, amelyeket az előadók felsoroltak és amelyek azt bizonyítják, hogy tényleg nézzük, miként foglalják el az idegen elemek a pusztuló magyar birtokos helyét. Minden eszközzel kényszeríteni kell a törvényhozást arra, hogy törvény útján segítsen a magyarságon. A jövő képviselőválasztásnál csak olyan jelöltre szabad szavazni a gazdának, aki a nemzeti földbirtokpolitikai törvény meghozatalát kívánja és bojkottálni kell a társadalomnak minden olyan bankot betéteivel, amely nem áldoz a magyar földbirtokpolitika céljaira.

Mezey Gyula fejtette ezután ki közgazdasági és jogi érvekkel, hogy a mutatkozó bajokon mással, mint törvénnyel nem lehet segíteni, mert ha az államnak elővásárlási jogot akarunk biztosítani az árverésre kerülő ingatlanokra, ha a parcellázást állami ellenőrzés alá akarjuk helyezni, bizonyos mértékben enyhíteni, bizonyos kategóriákban pedig súlyosítani akarjuk a földbirtokok kötöttségét, ezt csak törvény útján tehetjük, valamint csak törvény útján bizto-

síthatunk megfelelő építési alapot. Szükséges, hogy a birtokpolitika megoldásra váró kérdését mi oldjuk meg, akikben él a nemzeti tradíciók kultusza, mert a nemzetre káros lesz, ha azt olyan elemek fogják végrehajtani, amelyek nemzetközi elveket vallanak.

Osztrólczy Miklós, az O. M. G. E. alelnöke beszélt ezután és hivatkozva az O. M. G. E.-nek és a Magyar Gazdaszövetségnek e téren eddig végzett társadalmi munkájára, továbbá *Darányi* Ignácnak legutóbb a G. E. O. Sz. gyűlésén elmondott beszédére, felajánlotta az O. M. G. E. legszélesebbkörű támogatását az erdélyi gazdáknak és elfogadta a határozati javaslatokat.

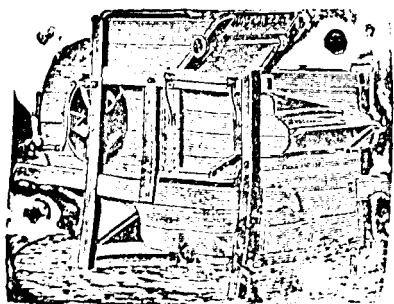
Szentkirályi Akos hivatkozott arra, hogy a kereskedelemügyi szakoktatási kongresszus a kereskedelmi szaktudásnak egyetemi színvonalra való emelése mellett foglalt állást. Hasonlóképpen a birtokpolitika szempontjából is üdvös lenne, ha a mezőgazdasági szakoktatás az egyetem keretébe bevonatnék.

Desbordés Ernő az erdélyi birtokosok háláját azzal kívánja leróni az előadók és felszólalók irányában, hogy egyhangulag fogadják el a határozati javaslatokat.

Jeney József, a mezőcsávási gazdasági elnök, indítványozta végül, hogy az elmondott előadásokat nyomassák ki és tárgyalás végett küldjék el az összes gazdasági társadalmi testületeknek.

Elnök ezután megköszönte az előadók és felszólalóknak az ügy érdekében tanúsított fáradozásait és a határozati javaslatokat egyhangulag elfogadottaknak jelentvén ki, a gyűlést berekesztette.

A gyűlés tagjai ezután a Rákóczi-kerti kioszkba vonultak át diszebédre, a melyen az első felköszöntőt gróf *Bethlen* Ödön főispán mondotta a királyra, a tetszéssel fogadott felköszöntő után báró *Jósika* Gábor E. G. E. alelnök a földmivelési miniszterre emelte poharát és a földmivelési és kereskedelemügyi miniszterek kiküldötteit éltette. *Jósika* Gábor br. üdvözlését *Darányi* Béla és *Edvy-Illés* Aladár köszönték meg. Felköszöntőket mondottak még *Osztrólczy* Miklós, az Orsz. Magy. Gazdasági Egylet alelnöke, dr. *Szentkirályi* Akos stb. Az egybegyűlt gazdák táviratilag üdvözölték és bizalomteljes szeretetüket nyilvánították a földmivelési és kereskedelemügyi minisztereknek.

Ha ön meg akarja ismerni a legújabb
eredeti „KALMÁR” rostát

sziveskedjék áriegyzéket kérni amellyel több oldalú
anyag és technikai előnyöket fog biztosítani gazdasága részére.

KALMÁR ZS. és TÁRSA gépgyára Hódmezővásárhely

Vezérképviselő: A m. kir. államvasutak gépgyárának vezérügynöksége, Budapest, V., Váci-körut 32.

A kiállítások kitüntetettjei.

Az E. G. E. XVII. erdélyrészi tenyészállatkiállításán az egyes csoportokban a következő tenyésztők nyertek kitüntetéseket:

I. osztály. Lovak.

A) Ménesbeli lovak.

Anyakancák csikóval (163 cm.-en felül).

I. díj: 300 kor. Vaska Gyula »Kinsem« nevű csikós kancájáért.

II. díj: 200 kor. Szappanos Testvérek »Gyöngyöm« nevű csikós kancájáért.

Anyakancák cikóval (163 cm.-en alul).

I. díj: 250 kor. báró Bánffy Albert »Gyöngyvér« nevű csikós kancájáért.

II. díj: 150 kor. Szappanos Testvérek »Holló II« nevű csikós kancájáért.

III. díj: 100 kor. Kőmíves János »Fecske« nevű csikós kancájáért.

IV. díj: 50 kor. Ifj. báró Jósika Gábor »Linka« nevű csikós kancájáért.

V. díj: 50 kor. gy. Rosenberger Sándor »Szellő« nevű csikós kancájáért.

VI. díj: 50 kor. gróf Wass Jenőné »Norma« nevű csikós kancájáért.

Három éves és azon felüli ménscsikók.

I. díj: 200 kor. Ifj. Vaska Gyula »Árpád« nevű ménscsikójáért.

Három éves és azon felüli kancák csikó nélkül.

I. díj: 250 kor. Báró Wesselényi István »Szemérmes« nevű kancájáért.

II. díj: 200 kor. Gróf Wass Jenőné »Amurath« nevű kancájáért.

III. díj: 150 kor. Rührig János »Lóri« nevű kancájáért.

IV. díj: 100 kor. Gróf Wass Jenőné »Saffi« nevű kancájáért.

Gazdasági lovak.

Anyakancák csikóval (163 cm.-en felül).

I. díj: 150 kor. Nem adatott ki.

II. díj: 100 kor. Patrubány Miklós »Kati« nevű csikós kancájáért.

III. díj: 80 kor. Vaska Gyula »Lóri« nevű csikós kancájáért.

Anyakancák csikóval (163 cm.-en alól).

I. díj: 150 kor. Lengyel György »Juli« nevű csikós kancájáért.

II. díj: 100 kor. Nagy János »Lila« nevű csikós kancájáért.

Három éves és azon felüli kancák csikó nélkül és egyéb gazdasági lovak.

I. díj: 150 kor. Gross József »Szürke« nevű ménjéért.

II. díj: 100 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma »Luci« nevű kancájáért.

III. a) díj: 80 kor. Patrubány Miklós »Luci« nevű kancájáért.

III. b) díj: 80 kor. Mészáros István »Hanyga« nevű kancájáért.

III. c) 80 kor. dr. I. Sipos Aladár »Tulipán« nevű kancájáért.

IV. a) díj: 70 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma »Szellő« nevű kancájáért.

IV. b) díj: 70 kor. Gergely János kancájáért.

IV. c) díj: 70 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma »Csángó« nevű kancájáért.

V. a) díj: 50 kor. Dr. gróf Teleki Domokos »Leányka« nevű kancájáért.

V. b) díj: 50 kor. Pelár Simon »Néma« nevű kancájáért.

VI. a) díj: 30 kor. Ifj. Vaska Gyula »Marianna« nevű kancájáért.

VI. b) díj: 30 kor. Ifj. Vaska Gyula »Lóri« nevű kancájáért.

Diszoklevelet nyertek:

A kolozstordai m. kir. áll. ménesgazdaság.

Kolozsvár sz. kir. város gazdasága.

II. osztály.

Erdélyi jellegű magyarfajta szarvasmarha.

Gulyabeli tenyésztelek csoportos kiállítása.

I. díj: 500 kor. Erd. róm. kath. Státus radnóti uradalma.

II. díj: 400 kor. Gróf Wass Béla (Mezőzáh).

III. díj: 300 kor. Dr. gróf Teleki Domokos (Gernyeszeg).

IV. díj: 200 kor. Gr. Horváth-Tholdy Rudolf (Pata).

Diszoklevelet nyert:

A kolozstordai m. kir. áll. ménesgazdaság.

Gulyabeli tehenek:

I. díj: 150 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma, Radnót, »Nyertes« nevű tehenéért.

II. díj: 100 kor. Gróf Wass Béla »Virág« nevű tehenéért.

III. díj: 50 kor. Dr. gróf Teleki Domokos »Bíró« nevű tehenéért.

IV. a) díj: 25 kor. Vásárhelyi Géza »Bóka« nevű tehenéért.

IV. b) díj: 25 kor. Gróf Horváth-Tholdy Rudolf »Mariska« nevű tehenéért.

I. tejelő díj aranyban: 60 kor. Lészai Ferenc »Bimbó« nevű tehenéért.

II. tejelő díj aranyban: 40 kor. Báró Jósika Gábor tehenéért.

Három éven felüli tenyész bikák magántulajdonból.

I. díj: 300 kor. Báró Jósika Gábor »Vidám« nevű bikájáért.

II. díj: 200 kor. Erd. róm. kath. Státus »Vidor« nevű bikájáért.

III. díj: 100 kor. Dr. gróf Teleki Domokos »Szultán« nevű bikájáért.

IV. díj: 50 kor. Gróf Horváth-Tholdy Rudolf »Tigris« nevű bikájáért.

Tenyészbikák 3 éven felül, községek.

I. díj: 120 kor. Kolozsvár sz. kir. város »Gyának« nevű bikájáért.

II. díj: 100 kor. Nagysármás község »Nyájas« nevű bikájáért.

III. díj: 80 kor. Györgyfalva község »Tigris« nevű bikájáért.

Tenyészbikák 2—3 évesek.

I. díj: 150 kor. Erd. róm. kath. Státus »Laci« nevű bikájáért.

II. díj: 100 kor. Dr. gróf Teleki Domokos »Fillér« nevű bikájáért.

III. díj: 50 kor. Papp Kálmán »Jóska« nevű bikájáért.

IV. díj: 30 kor. Gróf Wass Béla »Csákó« nevű bikájáért.

I. díj: 100 kor. Vásárhelyi Géza »Szittya« nevű bikájáért.

Tenyészbikák 2 éven alól.

I. díj: 150 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma »Andor« nevű bikájáért.

II. díj: 100 kor. Erd. róm. kath. Státus uradalma »Szilaj« nevű bikájáért.

III. díj: 50 kor. Dr. gróf Teleki Domokos »Erény« nevű bikájáért.

IV. díj: 30 kor. Gr. Horváth-Tholdy Rudolf »Vitéz« nevű bikájáért.

I. pénzdíj: 100 kor. Gönczi Mihály »Boglár« nevű bikájáért.

Nem gulyabeli tehenek.

I. díj: 150 kor. Gönczi Mihály »Boglár« nevű tehenéért.

II. díj: 100 kor. Ifj. Gönczi Gábor »Virág« nevű tehenéért.

III. díj: 100 kor. Fülöp István »Virág« nevű tehenéért.

IV. díj: 75 kor. Nagy Gergely »Lantos« nevű tehenéért.

V. díj: 60 kor. Dénes István tehenéért.

V. díj: 60 kor. Tőkés János »Virág« nevű tehenéért.

VI. díj: 50 kor. Csiki József tehenéért.

VII. díj: 40 kor. Fernesán János tehenéért.

VIII. díj: 40 kor. Széki István tehenéért.

IX. díj: 40 kor. Székely Mihály tehenéért.

X. díj: 40 kor. Istvánffy József tehenéért.

XI. díj: 40 kor. Högyész János tehenéért.

XII. díj: 40 kor. Kelemen Károly tehenéért.

XIII. díj: 40 kor. Orosz Mihályné tehenéért.

XIV. díj: 30 kor. Vajda István tehenéért.

I. díj (Kolozsvár város díja): 150 kor. Ifj. Csiky Sándor »Kondor« nevű tehenéért.

II. díj (Kolozsvár város díja): 100 kor. Id. Csiky Sándor »Bodor« nevű tehenéért.

III. díj (Kolozsvár város díja): 75 kor. Szabó József »Körmös« nevű tehenéért.

IV. díj (Kolozsvár város díja): 50 kor. Tóth Károly »Szöke« nevű tehenéért.

V. díj (Kolozsvár város díja): 40 kor. Nagy János »Bingyó« nevű tehenéért.

VI. díj (Kolozsvár város díja): 40 kor. ... Károly »Virág« nevű tehenéért.

VII. és VIII. díj (Kolozsvár város díja): 40—40 kor. Kilin György tehenéért.

IX. díj (Kolozsvár város díja): 40 kor. Id. Csiky Sándor tehenéért.

X. díj (Kolozsvár város díja): 25 kor. Nagy János »Bojtos« nevű tehenéért.

XI. díj (Kolozsvár város díja): 25 kor. Kovács József »Rendes« nevű tehenéért.

(Folyt. köv.)

Legnagyobb választék és legjutányosabb árban kapható: Divatos férfi ingek, alsó-nadrágok, gallérok, kézelők és finom angol és francia zsebkendők. Női len és chiffon ingek, bugyigók, szoknyák, háló ingek és kabátok. Fiu és leányka fehérnemű minden nagyságban és minőségben állandó raktár.

Sárga Kristóf

utócai

fehérnemű, vászon és szőnyeg nagyraktára
KOLOZSVÁRTT, Deák Ferenc-utca 3. sz.

Telefonszám 567.

Amerikai önműködő ablak-rolletták egyedüli
főraktára.

**Erdélyi gazdatisztek gyűlése
Kolozsvárt.**

Az Erdélyi Gazdasági Egylet igazgató választmánya, a Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesületének felkérésére elhatározta, hogy az egylet kebelében egy gazdatiszti osztályt állít fel. A gazdatiszti osztály felállítása tárgyában az E. G. E. elnöksége a kolozsvári gazdapok negyedik napjára hívta egybe az erdélyi gazdatiszti kart.

Az ülésen *Lészai Ferenc* E. G. E. alelnök elnöklete alatt, az erdélyi gazdatisztek igen szép számmal jelentek meg. Képviseltették magukat az O. M. G. E. és a Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete *Konkoly-Thege Sándor* által, *Jeszenszky Pál* kir. tan. helyett, ki távolmaradását kimentette, az E. G. E. báró *Bánffy Ernő* elnök által a kolozsvári gazdasági akadémia *Juhász Árpád* és dr. *Seyfried Károly* által. Jelen voltak: *Gönczy Gábor*, *Csomós Jenő*, gy. *Rosenberger Sándor*, *Farkas Albert*, *Dániel Mihály*, *Torda György*, *Kovács Béla*, *Szász Ferenc*, *Borbély Kálmán*, *Hlatky Miklós*, *Bitai Ferenc*, *Pálffy Dezső*, *Sükösd Sámuel*, *Keresztes Árpád*, Cs. *Menasági István*, *Deák János*, *Deák Ignác*, dr. *Bittera Miklós* stb. stb.

Lészai Ferenc elnök az ülést megnyitva, üdvözölte a megjelenteket, a kiküldött képviselőket, majd az erdélyi gazdatiszti kar tömörülésének a fontosságát és irányát vázolja, felkérte *Török Bálint* s-titkár előadót a napirend előterjesztésére.

Török Bálint rövid visszpillantást vetve az erdélyi gazdatiszti kar tömörülésének és szervezkedésének történeti multjára, megemlékezik az Erdélyrészi Gazdatiszti Egyesületről, majd konstatálja, hogy Erdélyben van annyi magyar gazdatiszt és a gazdatiszteknek annyi pártfogója, támogatója, megértő barátja, hogy egyesült erővel az erdélyi gazdatisztek érdekeiért eredményes munkát kifejteni lehessen.

A gazdatiszti kar egy társadalmi szervezetbe való tömörülésének szükséges voltáról szólva, többek között ugymond:

Telnek, mulanak az évek és a megélhetési, kereseti viszonyok egyre jobban nehezdednek, az igények nőnek, ki-ki küzd a létért, úgy, amint tud ebben a könyökkel előrehaladó korszakban és az egyesült erővel való előrehaladás csak akkor jut eszébe ma a gazdatisztek nem csak éhgyomorra, hanem a birtokos, kít szolgálat, birtokát eladja vagy bérbe adja, vagy valamely okból állás nélkül marad.

Ilyenkor érzi meg lelke mélyéből a gazdatiszt az egyesület hiányát, ilyenkor fizetné be — ha tudná — tíz évre a tagdíját, ilyenkor megy fűhöz-lához, gazdahoz, bérlőhöz, jóbaráthoz, kollegához, kartárshoz s mindenüvé, — a honnani csak remélhető — támogatásért, de amit remél, csak hosszas hányódás-velődés után tud elérni, ezt is csak úgy elvéteve.

De nemesak a szorult helyzetbe került gazdatisztek érzik egy olyan közös otthonnak a hiányát, ahol szívesen, meleg szeretettel karolják fel minden ügyét a gazdatiszteknek, hanem azok is, akiknek a sors jobban kedvezett és akiket anyagi gondok nem bántanak.

Vannak szellemi dolgok és lelki mo-

tívumok, amelyek sokakat terelnek a gazdatiszti osztályba. Akinek anyagi gondja nincs, annak az egyesület útján módjában áll segíteni kartársán, többet foglalkozni a gazdatiszti kar közös érdekű ügyeinek előbbrevitelével, a szolgálati pragmatikával, a nyugdíj-üggyel, az együvértartozás szellemének fejlesztésével stb.

Egy gazdatiszti osztálynak a hiányát annyira érezzük, hogy annak az E. G. E.-ben való felállítása valósággal hézagot fog pótolni, mert jelenleg az erdélyi gazdatiszti karnak semmiféle társadalmi képvisellete nincsen.

A mindvégig érdeklődéssel kísért előadása végén a következő határozati javaslatot terjesztette a gyűlés elé:

Mondja ki az értekezlet, hogy az erdélyi gazdatiszti kar köszönetét fejezi ki M. G. és E. O. E., valamint az E. G. E. választmányának, hogy az erdélyi gazdatisztek érdekeinek támogatását oly előzékeny készséggel felajánlották.

Mondja ki az értekezlet, hogy a támogatást köszönettel elfogadja és a maga részéről is szükségesnek látja a gazdatiszti osztály megalakítását.

Tagok gyűjtése és a M. G. és E. O. E., valamint az E. G. E. vezetőségével való előzetes tárgyalások vezetése céljából egy bizottságot küld ki az értekezlet és felhatalmazza a bizottságot, hogy megfelelő számú tag jelentkezése esetén a gazdatiszti osztály felállításának kimondását a tagok névsorának egyidejűleg való beterjesztése mellett formálisan is kérje az E. G. E. választmányától.

A gyűlés a javaslatot egyhangulag elfogadta és a bizottságba elnökül megválasztotta *Lészai Ferenc* E. G. E. alelnököt, előadóul *Török Bálint* s-titkárt, tagokul: *Szász Ferencet*, *Deák Jánost*, *Kovács Bélát*, *Bitai Ferencet*, *Pálffy Ferencet*, *Gönczy Gábort*, *Elek Árpádot*, *Csomós Jenőt* és dr. *Seyfried Károlyt*.

Rövid utmutatás a székelyek sertés-tenyésztésére.

Irta:

Gáspár József.

VII.

Ha a malacok a hetedik hetet betöltötték s naponként a kétszeri, később az egyszeri szoptatásra térünk át: megkezdjük a kocák takarmányának redukálását, csökkentését, hogy ezzel a tejválasztás beszüntetésére is megadjuk a fokozatoságot. Amikor pedig az elválasztás megtörtént, levonjuk az adagot arra a mennyiségre, mint amelyben a bugatás előtt volt.

Elválasztás után a kocáknak 1-2 liter szemes eleség teljesen fedezi szükségleteit, ha pedig jó nyári legelőt adhatunk el is vonhatjuk a szemes eleség takarmányozásától teljesen.

A tenyészállatok takarmányozásánál, azoknak jó husban tartása mellett, a takarékoságot tartottuk szem előtt s ebből a szempontból azt a legkisebb adagot kerestük, mellyel a husbantartást biztosíthattuk. A *hízó sertések takarmányozásánál*, nem az ebben az értelemben vett takarékoság vezet, hanem az arra való törekvés, hogy a legnagyobb adagot keressük meg, melyet a hízó sertés feldol-

gozni, megemészteni képes s ezt a legnagyobb adagot, nyújtjuk mindaddig, amíg feldolgozni bírják. A legnagyobb adagot pedig keressük azért, mert a hizalásnál az a célunk, hogy annak idejét, amennyire lehet megrövidítsük. A hizalás idejének rövidebbre fogásával, megtakarítjuk azt a takarmányt, melyet a hízó állat az élet fenntartására használ fel.

A hízó sertések takarmányozásánál számolni kell azzal a körülménnyel is, hogy a sertések, házi állataink között a legrosszabb emésztők. Ebből a célból tehát törekednünk kell arra, hogy a takarmányfelvétel és a feldolgozás — emésztés — mindenik feltételének eleget tegyünk. Tennünk kell ezt azért is, mivel a sertések hizalására az értékes gabonaneműek használtatnak.

A hizalás egyik feltétele, hogy az állat keveset mozogjon, mivel a mozgás erővel, ez pedig anyag fogyasztással jár, tehát takarmány felhasználást kíván. A mozgás szempontjából tehát az elhelyezés fejezetben leírt *lábapolakat* megfelelőnek kellene tartanunk, mivel ezek ugyancsak korlátozzák a mozgást, de mert az állás bizonytalansága kizozza az állatot, a fekvés kényelmetlen s az egész lábapol igen szellős: a mozgás korlátozásának dacára a lábapolakat a hízó sertések elhelyezésére ezúttal sem tartjuk alkalmasoknak. Az állatok természetének legmegfelelőbb, miután annak az elhelyezés cím alatt is kifejezést adtunk, ha a hízó sertések a csupasz földön tartatnak, az a kevés mozgás, amit ide-oda tehetnek, kevés anyagvesztést okoz, az emésztés fokozására azonban kétségtelen hatással van. Az emésztés elősegítésére szolgál az is, ha félig ülő helybe ássák be magukat a sertések s azokban nyugodalmatlan fekvésben tölthetik el idejüket egyik etetés-től a másikig.

Jó szolgálatot tesz a hizalásra a sertéseknek naponként egyszer-kétszer megfürösztése, a hizalási időszak meleg napjaiban, hogy ezáltal lehűtve az állatokat az emésztés rendes folyását biztosíthassuk. A fürösztés, a cement használatának elterjedése és feldolgozásának közismere-rete folytán, ma már a szegényebborsu kigazdára nézve sem okoz nehéz feladatot, mindazonáltal a székelyek előtt, még belátható időn belül, rendes fürösztők-ről alig beszélhetünk arról, ha az izzó iránti igényeit az állatoknak aképpen elégítik ki, hogy a maguk ásta fekhelyek egyik vagy másikába, a közeli kútból egy-két cseber vizet öntenek.

Itt tehetünk említést arról is, hogy a takarmány felhasználására jó hatással van, ha a hízó sertés a naponkénti háromszori adagját nem a kifutóban kapja meg, hanem azon kívül, de annak közelében. Az elkülönítéssel az etetők tisztábban tarthatók, az állatok éivágyát pedig tovább tartjuk ébren, ha nincsen állandóan állottuk a takarmányozásra szolgáló vályu.

Ismeretes a sertésnek az a rossz szokása, hogy a vályuba öntött eleség felalása közben végig megy a vályun, vagy legalább az egyik első lábát a vályuba teszi s ezáltal besározza a takarmányt, mely miatt abból valamit mindig visszahagy, amit megesszik pedig, azt a sok sár keverődése folytán tökéletesen feldolgozni nem lesz képes. Megakadályozhatjuk vagy legalább csökkenthetjük a sárnak

KÖTSZER — MENTŐSZEREK — GAZDASÁGI CIKKEK nagyválasztékban, verseny áron a
„RÓZSA” DROGERIA — ILLATSZER — KÖTSZER ÉS ORVOSI MŰSZER-
TÁRÁBAN, KOLOZSVÁR, MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 13. SZÁM
Gyógynövény beváltó állomás!

a takarmány közé keverését azért, ha az etető helyet, hová t. i. a vályukat fektetjük, deszka, cement, vagy patak köburkolattal látjuk el, ezen a burkolaton járva az állatok kevesebb sarat visznek a vályuba.

A hizlalás beállítására a székely gazdáknak augusztus hó első fele mutatkozik a legalkalmasabbnak: ekkor ugyanis az árpát már csépelhetik s megkezdhetik az etetést az ideai árpa terméssel, mely a tapasztalatok szerint a hizlalás bevezetésére a legjobban bevált. Feltakarmányozásra az árpát mindannyiszor daráljuk meg, mivel az árpából a sertések igen sok szemet megrágás nélkül, egészen nyelnek el, az ilyen egészen elnyelt árpaszemek pedig emésztetlenül mennek az állatokon keresztül. A darát azonban sok vízzel keverni nem szabad, csak annyi vizet öntsünk rá, amennyi a porát feláztatja.

A napi adagot a beindítás első hetében 5 literre szabjuk, melyet 3-szori etetésre osszunk fel. Az 5 literrel megkezdett napi adagot azután hetenkint emeljük addig, amíg az adagok maradék nélküli elfogyasztását látjuk. Ha elértük az adagok emelésével az emésztési tehetőség határát, mit az állatok azáltal adnak tudtunkra, hogy maradékot kezdenek hagyni, a további emelést beszüntetjük s maradunk annál az adagnál, melyet maradék nélkül fogyasztottak el. A legmagasabb adag a mangalica sertésnél, 10—11 liter szokott lenni.

A beállítástól számítva már a második-harmadik héten, ha módunkban áll, adjunk a hízó sertéseknek naponként 1.—1.5 darab magvát vett tőket. Attól nem kell tartanunk, hogy a tők etetésével a szalonna között lusréteg képződik, mivel a tőkben igen kevés huskélésre szolgáló anyag van, de nem is az a célunk a tők etetésénél, hogy azzal valamelyes termelést érjünk el, hanem csupán az, hogy elősegítsük az emésztést és ezzel kapcsolatban ébren tartsuk az állatok étvágyát.

Kívánatos a hizlalásnál az is, hogy az egyszer megállapított etetési órákat pontosan betartsuk. Mert megszokja az állat az etetési órákat s ehhez alkalmazkodik az emésztés is s így ha az etetési órákat nem tartjuk be pontosan, az állat nyugtalan lesz, s ezzel zavar támad az emésztésben is.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Győry Loránd előadása.** Szép sikert ért el Győry Loránd földműv. miniszter osztálytanácsos «Az Anyaföld» című darabjával, amelyet a gazdanapok harmadik napján, szeptember 7-én d. u. adtak elő a Szinkör mozgóban. Az előadást az illusztris szerző személyesen fölolvasással kísérte, amelyet az előkelő és igen szép számmal megjelent nagyközönség és a falusi kisgazdák mindvégig élénk érdeklődéssel hallgattak. Előadásában mondja többek között:

«A földet csakis egyféléképpen lehet művelni - ugymond - szeretettel. A szeretet a földművelés ekéje, a gondosság a magvetője, a kitartás a boronája. A szeretet, a gondosság és a kitartás kopár hegyoldalokból paradicsomkerteket tud teremteni, hiányuk pedig elpusztíthatja egy egész ország jólétét és a virágos kertek helyett temetővé lesz a föld. A nemzet temetője pedig oly szomorú gyűjteménye a sírköveknek, melyekről még az a nép is, aki egy megholt nemzet örökébe lép, elborultán azt fogja leolvasni: Ez a nép nem szerette a földet. Elhanyagolta. Elhagyta.

A földet ekével és iróttal lehet művelni. A falusi ember szánt és vet, a városi ember pedig tollával írja meg azt, amit a földművelés érdekében lelkiismerete szerint jónak talál. De a földműveléshez az újabb időben egy harmadik hatalmas munkatárs, egy végtelenül szorgalmas, fürge kisbéres csatlakozott. Ez a mozgófénykép a kinematografia.

Elmondotta ezután Győry Loránd, milyen nagy szerepe van már például Amerikában vagy Oroszországban a vetített és mozgófényképnek, mint a mezőgazdasági vándoroktatás hathatós segédeszközének. Azt, amit az anyaföld és a földet művelő gazda életéből az előadandó darab feltárni igyekszik, ugyancsak a fénykép és a mozgókép élénkíti meg. Csak az szomorítja őt el - mondotta a poétalelkű előadó - hogy azokat a szép tájakat, amelyeket Erdélyben ő maga fényképezett le darabjához s amelyek a vetítővászonon most is derűs napfényben ragyognak, az idén árvizek és felhőszakadások pusztították végig. Majd így folytatta:

«Ami sulyos csapást a víz mért szegény Erdélyországra, ismét csak vízzel lehet meggyógyítani. Nem kell hozzá sok. Csupán két csepp. Az egyik a részvét könnyeseppje, mely megjelent a jó emberek szemében és a királytól le a legszegényebbig megnyitotta a szíveket és eszényreket. A másik segítő vízcsepp az új munkát jelentő, de új életet és áldást is biztosító verejték. Ez a kettő mihamar eltűnteti majd a pusztulás nyomait s az édes anyaföld visszavárja, tápláló kebléhez szorítja ismét meggyötört fiait.»

— **Galamblövé verseny Kolozsváron.** A kiállításokkal kapcsolatosan érdekes sportverseny folyt le vasárnap és hétfőn Kolozsváron. A Szilágyvármegyei Galamblövé Egyesület tartotta meg céllövő versenyét a sétatéri sporttelepen nagy érdeklődés mellett.

A versenyek vasárnap és hétfőn délután folytak le. Szépszámu közönség vonult ki mindkét délután a sporttelepre, hogy a legmodernebb sportversenyeknek egyikét végignézhessen. A verseny résztvevői tulnyomó számban erdélyi arisztokraták voltak, a tribünön is a legelőkelőbb közönség foglalt helyet.

A kétnapos versenyen a tribün páholyaiban ott láttuk: gr. Bethlen Ödön főispánt, gróf Esterházy Kálmán v. b. l. t., gróf Teleki Adámot és nejét, gróf Béli Kálmánt és nejét, a Béli baronesszket Mezőbándról, br. Karg János altábornagyot és nejét, Kendeffy Gábert és nejét, gróf Teleki Gézanét, gróf Bethlen Istvánét, báró Blomberg Frigyesnét, br. Jósika Gábert, dr. Marschalkó Tamást, br. Bánffy Endrét, báró Bánffy Ernőt, Nagy Vilmosnét, Zeyk Józsefet, Lészay Ferencet és még másokat.

A versenyek a legnagyobb gonddal, körültekintéssel voltak előkészítve. A galamblövéversenyt Brandt Vilmos az egyesület agilis titkára, aki maga is a legkiválóbb céllövők egyike - készítette elő.

A lövések 20—30 lépés távolságból történtek, egymásután puffogtak a fémleges vadászfegyverek, karikáltak a magashól véresen a galambok...

Az ugynevezett «aszfaltgalambverseny» már jóval nehezebb volt az előbbinél. A gépezet segítségével fölrepített aszfaltgalambokat nehezebb volt ellátni, mint az élőket, amelyeket amint felpattant a trapp fedele, föltreptükben lőttek le.

A verseny eredményei a következők voltak:

Első nap. Megnyitó verseny: 5 galamb, 25 méteres távolság. I. díjat Rimbás György, II. díjat gróf Béli György, III. díjat báró Blomberg Frigyes nyerte.

Párosverseny. 3 pár galamb 25 méter távolság. Első lett gróf Esterházy Gyula, második Keresztes Imre. Tétverseny. 5 aszfaltgalamb. Első nyertes gróf Esterházy Gyula, második Barra Lajos, harmadik báró Wesselényi István lett.

Második nap. Kolozsvári Handicap 3 galamb, első: Fekete Ferenc, második Szász Ferenc lett. Párosverseny (tétverseny aszfaltgalambokkal) első gróf Esterházy Gyula, második Rimbás György, harmadik br. Wesselényi István. Vigaszverseny (nyeretlenek részére) első Teleki Géza gróf, második Barra Sándor, harmadik Brandt Vilmos lett, aki az első nap versenyeiben nem vett részt. Végül egy «ráadás verseny» tartottak, melyben első ifju báró Wesselényi Miklós, második Wesselényi István báró, harmadik Kendeffi Gábor lett.

A versenyzámok nyertesei részére dr. Csiky Ferencné, id. báró Wesselényi Miklós, br. Jósika Sámuel, gróf Bethlen Ödön főispán, a 62. gyalogezred tisztikara, Kolozsvár város, a Kolozsvári Vadásztársaság és a Kolozsvári Casinó küldtek tiszteletdíjakat.

A verseny előtt versenybiróság ítélte, amelynek Horváth Tholdy Rudolf gróf, Karg János báró, Nagy Vilmos dr., Péchy Imre főispán, Ditrói Puskás Béla, Wass Béla voltak a tagjai. A versenybíró gróf Béli Kálmán volt, aki ritka agilitással, hozzáértéssel vezette a versenyeket.

— **Országos sörárpa- és komlókiállítás.**

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület által szeptember 28—30. napjain rendezendő országos sörárpa- és komlókiállítás bejelentési határideje a sörárpa mintákat illetően szeptember 17-én, a komlómintákat pedig szeptember 20-án jár le. A sörárpából kilenc és fél, a komlóból két kilogrammos mintacsomók küldendőek a rendezőbizottság (Budapest, IX., Köztelek-utca 8.) címére. Jelentkező egyébként már eddig is majdnem annyi van mint tavaly volt. Az előkészítőbizottság élén Jeszenszky Pál királyi tanácsos, ügyvezető titkár és Fabricius Endre titkár élénk tevékenységet fejtenek ki az országos kiállítás sikere érdekében.

— **Országos szőlőkiállítás.** Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület József királyi herceg fővédnökségével október 11—19. napjain rendezendő országos kiállítására iránt igen nagy az érdeklődés. A kiállítás keretében helyeződik el az országos szőlőkiállítás is, melynek anyagát a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete (Budapest, IX., Úllői ut 25. II) gyűjti össze. A szőlőkiállítás vásárral lesz egybekötve, de gondoskodtak arról is, hogy a nagy mennyiségben érkező árut aukció útján értékesítsék. A jelentkezés végső határideje szeptember 15-én jár le.

— **Fölvétel a kolozsvári gazdasági akadémiára.** A kolozsvári gazdasági akadémiában az 1913—14 tanévre a beiratások október hó 1. napjától 8. napjáig tartanak. A felvétel személyes megjelenés alapján történik, de az, aki a személyes megjelenésben elfogadható módon igazolt ok miatt akadályozva van, okmányainak beküldése mellett írásban is jelentkezhetik. A tandíj 80 K, egyéb díjak összege 57 K 20 fillér. Az akadémiában konviktus is van, ott havonként 44 koronát kell fizetni az ellátásért és félvényként 25 koronát a butorhasználatért.

— **A gazdák és a cukorgyárosok.** A múlt év őszén erősen panaszkodtak a gazdák egyes cukorgyárak répbévéllások körül elkövetett visszaélései miatt és ezen ügyből kifolyóan amelltt, hogy az O. M. G. E.-ben országos értekezletet tartottak, országgrészenként is szervezkedni kezdtek a cukorrépatermelők érdekeik megvédelme céljából. Így történt ez Erdélyben és Nyugatmagyarországon is. Utóbbi helyen

azonban eredménytelenül, mert amint a «Barsmegyei Gazdasági Egyesület» *Dombay* Vilmos elnöklésével tartott ülésén *Krajtsik* Jenő titkár bejelentette, a répatermelők nagy többségének részvétlensége miatt a «Nyugatmagyarországi Répatermelők Szövetségét» nem lehetett megalakítani. Barsmegye répatermelői ugyan tekintélyes számmal jelentkeztek, de a többi vármegyékben a legnagyobb részvétlenséggel kísérték az ügyet. Mindezekre való tekintettel a barsmegyei cukorrépatermelő gazdák szövetségét is feloszlatták és az aláíróknak szerződésből kifolyó kötelezettségeit megszüntették. Sajnálattal közöljük e hírt és nem tartjuk helyesnek, hogy ha bár kisebb érdeklődési körben is a szövetkezetet meg nem alakították.

A Dr. Borovszky-féle szagosított
BOROLIN
a világ legjobb és leghatásosabb házi-szere. A *Borolin* a fájdalmakat azonnal megszünteti.

Megrendelhető a **Borolingyárban**
Budapest, II., Margitrapart 45. sz.
Próbaüveg 50 fillér.

— Kitüntetett gazdasági cselédek. Ghilányi Imre báró földmívelésügyi miniszter teg-

nap leiratban értesítette Bethlen Ödön grófot, Kolozsvár és Kolozs vármegye főispánját, hogy Szabó Gyula örökösei középföldi birtokának szolgálatában áll Pap János az Istváné, a Szentkereszthy György báró katonai uradalmában szolgáló id. Boros János és az Ugron Jenő pusztakamarási uradalmában szolgáló Járai János gazdasági cselédek részére sok évi hűséges szolgálatuk elismerésül ötven-ötven korona pénzzutalmat és elismerő oklevelet ajándékozott. A pénzzutalmat és a diszes oklevelet ünnepség keretében fogják átadni a kitüntetett gazdasági cselédeknek.

Ágybavizelés
Rögtöni megszüntetés! Kört és nemet közölni. Felvilágosítás ingyen. Gg. Pfaffler Nürnberg S. 376 (Bay.) 2969.

KERESÉK
belterjesebb gazdaság örálló vezetésére, egy ügyes régi gyakorlattal bíró

„BÉRES GAZDÁT”
Cím: a kiadóhivatalban. 2973

A MAGYAR JELZÁLOG HITELBANK
KOLOZSVÁRI KÉPVISELŐSÉGE
(Jokai-u. 2. sz. I. emelet.)
FÖLDBIRTOKRA
és a nagyobb városokban fekvő
HÁZAKRA
15 évtől 65 évig terjedő törlesztéssel
LEGOLCSÓBB KÖLCSÖNÖKET NYUJT.
A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére és a megszállandó kölcson összegére nézve
AZ ERDELYI GAZDASÁGI EGYLET
bizalmi férfiai adnak véleményét.
A KÉPVISELŐSÉG ELFOGAD
TAKARÉK-BETÉTEKET
és előnyösen kamatoztat.
Telefonszám 27.

A LAPPELÜGYELŐ BIZOTTSÁG FELÜGYELETE MELLETT
FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ
TOKAJI LÁSZLÓ
A LAP AZ ERDELYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA

Szám: 6670--913.
v. t.

Hirdetmény.

Medgyes szab. kir. város Szt. Mihály napi állatvásárja az ország vásárjainak a legnagyobbika. Felhajtás fehér és tarka marhában 8.000—10.000 darabig.

Ezen vásár szeptember havában következő sorrendben tartatik meg u. m.:

szeptember hó 22. és 23-án fehér és tarka szarvasmarha vásár ;

szeptember 24-én ló- és bivaly vásár.

Medgyes, 1913. szeptember hó 5.

A városi tanács.

Gépezés-kovács

kerestetik folyó évi október hó 1-re való belépésre.

Középkorú, szorgalmas és kizárólag józanéletű, aki gőzlokomobil mellett, benzinmotor kezelést is értő egyének küldjék bizonyítványmásolatokkal felszerelt folyamodványait, melyek vissza nem küldetnek s tudassák fizetési igényeiket.

„Uradalmi Intézőség” Bábolna
II. p. Szászváros (Hunyadmegye)

2972.

Bérletátadás folytán, ország. törzskönyvezett telivér berni tehenészetem, — mely 10 év óta teljesen gümökör mentes — ugyszinte vaj- és sajtgyártási eszközeimet jutányosan **eladom.** 14 drb. 4—7 éves, hasas tehen, 6 drb. 3 éves, most leálló előhasi és 7 drb. 1 éves üsző borju kerül eladásra.

Simonyifalva. (Aradmegye.)

KRALOVÁNSZKY KÁLMÁN.
2970.

Báró Bánffy Ernő

E. G. E. elnök

elnöki megnyitó beszéde.

Mélyentisztelt Országos Gazdaggyűlés!

Összehívtuk önöket, Tisztelt Gazdatársaink, mai országos gazdaggyűlésünkre, hogy feltárjunk önök előtt egy imminens veszélyt, egy aggasztó folyamatot, amely hazarészünk vegyeslakosságú területein már több mint egy félszáz év óta tart s mely a magyar gazdák kezén levő mezőgazdasági földterület lassú, de fokozatos apadásának kétségtelen tüneteit mutatja.

Hansúlyozni kívánom, hogy *összejövetelünk csélja: a védekezés*. Védekezés az ellen a tendenzia ellen, amely hazarészünk különféle nyelvű polgárainak földbirtoklási viszonyait, arányait a magyarságra nézve kedvezőtlenebbé akarja tenni. Nem óhajtjuk *ellenségnek* tekinteni más anyanyelvű honfitársainkat, de a barázda mellett *ellenfélnek* kell tartanunk őket és ehez képest kell, hogy szervezzük is magunkat akkor, amikor a birtokunkban levő földterületnek akár természetes-, akár mesterséges úton való állandó, fokozatos elhódítása reájuk bizonyul.

Az E. M. K. E. és az E. G. E. támogatásával összeállított legutóbbi tíz évi erdélyrészi birtokfluktuációról szóló statisztika adatai és tanulságai — kötelességünké teszik, hogy a magyar gazdatársadalmat az állapotok felől tisztán tájékoztassuk.

Tisztelt Országos Gazdaggyűlés!

A magyar nemzeti karakter legjellemzőbb eleme: a nyílt őszinteség! Nemzetünk — a történelem tanúsága szerint — sohasem tudta vallani és követni a *hallgatva cselekvés* elvét. A magyar mindig szemben támadott és *ssembe fordulva védekezett*. Nálunk a hallgatás: *a csüggedés jele*. Ezeréves jogos birtokunkban vagyunk kikezdve, nincs okunk semmit elhallgatni. Részünkön

az igazság és még ma a túlerő is, és ha védelmi akciónk erőnkhez méltó leend — nincs okunk félni a reakziótól!

Munkánkra a Mindenható áldását kérve, Üdvözlöm Önöket, Igentisztelt megjelent Gazdatársaink!

Tisztelettel Üdvözlöm Földmívelésügyi Miniszterünk megjelent képviselőjét és ezenel Országos Gazdanagygyűlésünket

megnyitom

és felkérem *Gróf Bethlen István és Tokaji László* urakat, hogy ez alkalomra hirdetett előadásaikat megtartani sziveskedjenek.

Mindkét *előadás befejezése és határozati javaslataink előterjesztése után* — nagygyűlésünk ügyrendje értelmében — 5 perczig tartó felszólalásoknak lesz helye.

Gróf Bethlen István előadása.

Tisztelt Nagygyűlés!

A mai nap az erdélyi magyar társadalomnak rég nem látott impozáns megnyilatkozása a magyar földnek magyar kézen való megtartása, és ez uton faji szupremáciánknak, magyarságunknak biztosítása érdekében, megnyilatkozása olyan ügyben, mely eddig talán Erdély külön ügye volt, de amely annak lenni megszűnt, mert jelentőségében Erdély határain felülemelkedve, az egész országot érdeklő kérdéssé vált; sőt mondhatnám, az utolsó balkáni nagy átalakulások folytán nemzetközi vonatkozásai is homloktérbe léptek, úgy, hogy az a feladat, amelyre az erdélyi társadalomnak vállalkoznia kell, éppen ezen vonatkozások folytán messze túlhaladja jelentőségben azon rendes manifesztációk körét, amelyekhez a mi szűk viszonyainknál fogva szokva vagyunk.

Valóban, Európa szemé rajtunk van; tekintetéből jóindulatot — sajnos — nem olvashatunk. Szemében hála azoknak, akik évtizedek óta minket büntetlenül rágalmazni meg nem szüntek, mi vagyunk a békebontók, mi vagyunk az elnyomók, mi vagyunk azok, akik tüzzel-vassal magyarosítunk, nemzetiségeink kulturális és gazdasági fejlődése elé mesterséges akadályokat gördítünk és jogosult politikai érvényesülésük útjába állunk. És hiába tagadunk, hiába czáfolunk; az európai nagy Galeotto ujjal mutat reánk. Még barátaink is, akikben eddig biztunk, még szövetségeseink sem adnak szavunknak hitelt, hanem oly tanácsal szolgálnak, melynek hasonló helyzetben maguk is ellenkezőjét követik és amely, ha mi követnők, öngyilkosság lenne.

Legyen tehát mai összejövételünk első szava a tiltakozásnak szentelve. Tiltakozunk Európa színe előtt az ellen, hogy mi elnyomók volnánk; sőt ellenkezőleg, ma már földönfutók vagyunk saját hazánkban; birtokainkból kisajátítottak minket az állítólagos elnyomottak alattomos szervezettel, czéltudatos és államilag türt tevékenységgel, kihasználva a gazdasági viszonyoknak reájuk nézve kedvező voltát, kihasználva törvényeink hiányos rendelkezéseit, és kihasználva végre az együgyűségig fokozott türelmünket, falvainkból kiűztek, birtokainkból kiforgattak és a türelmetlen örökös kiméletlenségével hirdetik ma már, hogy őket élni s boldogulni nem engedjük, mert még nem haltunk meg és még mindig élni merünk és akarunk.

Hangos szóval kell tiltakoznunk ezen példátlan ferdtetés ellen, de nem frázisokkal, hanem a bizonyítékok és a számok kérlelhetetlen logikájával.

Ezuttal tehát számokkal bizonyítunk és várjuk azoknak czáfolatát. Ha van még igazság a földön, úgy vége kell hogy szakadjon a rágalmaknak és tiltakozásunk nem lesz kiáltó szó a pusztában.

De mai összejövételünk nem állhat meg a tiltakozásnál. Vádat kell hogy emeljünk, és gondoskodnunk kell róla, hogy e vád az ország minden polgárának füléhez eljusson, — vádat kell, hogy emeljek a magyar kormányzat és a magyar társadalom közömbössége ellen, amely tétlenül nézte és nézi mai pusztulásunkat. 65 évvel a haza legjobbainak egyhangú lelkesedése mellett kikiáltott erdélyi Unió szentesítése után, Erdély magyarsága a gazdasági és politikai tönk szélén áll. Amit őseink megszereztek, amit egy ezredév jó, rossz sorsban a késő unokáknak megörzött, amit hosszú ideig magunkra hagyatva megtartani képesek voltunk, azt egy emberöltő alatt, nem idegen zsarnokhatalom ellenséges indulata folytán, hanem olyan korszakban vesztettünk el, a melyben talán évszázadok óta újból a magunk urai voltunk; oly korszakban, a melyben sorsunkat az egybeforrott nemzet többségének kormánya intézte; és elvesztettük, mert mindenre volt gondunk, csak arra nem, hogy a meglevő jót, amire építeni lehet, konzerváljuk, megtartsuk és megőrizzük. Légvárak után szaladtunk, a csillagos ég után nyultunk és megbotlottunk a föld fekete rögében.

Vádat emelek továbbá a magyar közszellem ellen, amely soha nem tudta levonni magára nézve az Unió logikai konzekvenciáit, hanem nap-nap után fokozódó ütemben és megfontolás nélkül erőszakolta reá Magyarországra a francia forradalom világpolgári gondolkörének intézményeit és olyan kabátot szabott reánk, amely nekünk tulbő volt és a melyben a mi zord klimánk mellett halálos betegségbe estünk.

És vádat emelek végre a magyar kormányzat ellen is, amely ahelyett, hogy 50 év békés csendességét nagyszabású akcióra használta volna fel, ahelyett, hogy létfeltételeink gondos mérlegelésével, a meglevő alapokon előrelátással munkálkodott volna, Erdélyt formulákkal kormányozta; — belügyi téren adott viszonylagos mozgási szabadságát pedig arra használta, hogy elvi és merő theoretikus akadályokat gördített követeléseinek útja elé, vagy haszontalan pepecseléssel, foldozgatással, rövidlátó és félénk fél munkával altatta el az időközönként feljajduló erdélyi közvéleményt.

De vádat kell hogy emeljek még Erdély magyar társadalma és vezetőférfiai ellen is, mert az új alkotmányos korszak folyamán nem tudtak feladatuk magaslátára emel-

kedni. Nagyrésze vezetőinknek meglegedett avval, hogy az új alkotmányos aerával megnyílt előnyöket legjobb esetben egy kisebb-nagyobb vidékre nézve gyümölcsöztették, de Erdély megmentésére jól átgondolt egy-séges programot nem állítottak fel és morzsákért, egy tál lencsért adták oda Erdély elsőszülöttségi jogát az állam terített asztalánál.

Ma már oda jutottunk, hogy Erdély nagy közérdekei felett nem örködik a jól megszervezett erdélyi magyar társadalom tekintélyes és ellentmondást nem tűrő hajthatatlan akarata, hanem közvéleményünk quantité négligé-able, nulla lett ott, ahol az ország sorsát intézik, vezetőink pedig alamizsnát kérő koldusok, amikor a tized-rangu közérdek, sőt a jogosulatlan felekezeti párt vagy magánérdek képviselője királyi kegyeket osztogat és fejlődmi polcon ül.

Ezzel pedig eljutottunk mai összejövételünk harmadik feladatához. A mai közfelfogás mellett mindenki nem aszerint érvényesül, amennyire igaza van, hanem amennyi erőt és amennyi megvesztegethetetlen, amennyi eltántoríthatatlan akaratot tud követeléseit érvényesítése végett maga mellett csatarendbe állítani.

A mai nap nem mulhat el tehát úgy, mint a többi pium desideriumok hangoztatásával, alamizsna kéréssel, hanem kiindulási pontja kell hogy legyen az egész erdélyi magyar társadalom szervezkedésének, az erők koncentrá-lásának befelé, hogy végre ez a társadalom erejéhez mérten az önsegély útjára is lépjen, de kiindulási pontja kell hogy legyen a szervezkedésnek fölfelé is, abban az irányban, hogy mint egy ember megálljon azon követelések mellett, amelyeket a kormányzattal szemben támasztanunk kell, mint egy ember kitarson azok mellett és kérlelhetetlenül levonja a konzekvenciát minden kormányzattal szemben, amelynél jogos követeléseit ezentúl is süket fülekre találánának.

Tisztelt uraim! Talán lesznek önök között egyesek, akik az imént használt szavaimat túlerőseknek, az emelt szemrehányást, ha belsőleg osztják is felfogásomat, indokolatlannak látják. Azt hiszem azonban, hogy az általam közlendő adatok szavaim élet igazolni fogják, azok a szomorú tények, amelyek nemcsak az én, hanem az önök és mindenki lelkéből, akiben van még magyar érzés, hasonló keserűséget kell hogy kiváltsanak és kell, hogy együttes cselekvésre indítsanak mindnyájunkat, akik előtt fajunk és hazánk jövője még nem teljesen közömbös.

Ha kishitű lennék, azt kívánnám, hogy a nagy olasz költő szavait írjuk az E. G. E. kiadásában mai napon megjelent könyv címlapjára, amelyek Dante szerint a pokol bejáratának szolgálnak feliratul, t. i. „Lasciate ogni speranza voichi entrate.“ Mert valóban fanatikus hit, rendíthetetlen meggyőződés és ki nem apadható szeretet és ragaszkodásra van szüksége fajunk iránt annak, aki ezek után még egy jobb jövőben bizni tud. Azok a szomorú tanulságok, amelyek az E. G. E. adataiból felénk kiáltanak, mélyen fekvő szervi bajokra engednek következtetést; már pedig, valamint igaz azon latin közmondás, hogy „mens sana in corpore sano“, úgy egészséges államélet is csak egészséges társadalomban lehetséges.

Ennek megfelelőleg én népünket a nagy külső megrázkodtatásoktól, a nagy politikai küzdelmekről valóban nem félttem annyira, mint ezen szervi bajoktól, mert a nagy harcok, a nagy konvulziók méhökben rejtik az újjászületés, a változott viszonyokhoz alkalmazkodó és újból ébredő

egészség, és élet csiráit. Történelmünk ezer küzdelméből nemzetünk ereje csak megacézódva került ki, és az elnyomatás a zsarnokság nyomában a nemzeti ujjászületés rügyei fakadtak. A természetben az egészséges szervezet önmaga termi meg a beleoltott mérge ellenmégét, amely kiküszöböli, kipusztítja a belejutott kóroanyagot. Az egészséges népek physiologiája szintén arra tanít, hogy minden káros akció, amely látható, amely azon nép által, mint veszélyes fölismeretett, ellenakció, automatikus reakciót szül mindaddig, míg szervezetéből el nem távolított. A legveszélyesebbek ezért és a népeket igen gyakran sírba vihetik azok a kicsiny, alig látható, alig észlelhető nap-nap után és kicsinyben működő rejtett rombolások, amelyek ép azért, mert csak hosszú időköz alatt idéznek elő észlelhető hatást, rendesen észrevétlenek maradnak, kellő figyelemre nem méltatnak, a szervezetben ép ezért reakciót nem is szülnek, nem termelik ki automatikusan az orvosságot, amellyel a szervezet védekezik, mert a kis dózisokban alkalmazott mérgekhez hozzá szokik, hozzá alkalmazkodik, végeredményben azonban krónikus és gyógyíthatatlan elváltozásokat szenved.

Valamint a természetben és különösen földünk történelmében is oly parányi, de egy irányban mérhetlen hosszú időig működő erők idézték elő a legnagyobb változásokat és működésük sokkal nagyobb befolyással volt földünk történelmére, mint a legnagyobb katasztrófák, amelyek mindig csak lokális nyomokat birtak hátrahagyni, — ép úgy a népek történelmében a parányi, de folyton ugyanazon irányban működő erők eredményének halmozódása is világbirodalmakat vitt már sírba, olyannyira, hogy elmulásuk okát még ma is csak kutatjuk és inkább csak sejtjük, mint tudjuk azt, hogy bukásukat nem nagy történelmi katasztrófák idézték elő.

Ily lassan, de biztosan pusztító kór lepte meg erdélyi magyarságunkat. Lassan, észrevétlenül harapózott el; ha egyes esetekről tudtunk is, a betegség általános voltát csak gyanítottuk.

Ezen társadalmi és gazdasági bajnak falusi birtokos osztályunk ma már jóformán áldozatul esett. A baj azonban még ennél is tovább terjedt, mert falusi magyar parasztságunkat is pusztítja már; úgy, hogy a leggyorsabb és radikális közbelépésre lenne szükség, hogy a kór megállítható legyen.

A múlt évben magam láttam jobb statisztikai anyag hiányában hozzá, hogy a magyar földbirtok pusztulásának és különösen az utolsó 5 évben végbement oláh birtok szerzéseinek statisztikai képét adjam. A rendelkezésemre álló gyenge eszközök segítségével is megdöbbenő eredményre jutottam; azonban már akkor magam is kifejezést adtam azon aggodalomnak, hogy részletes és teljesen megbízható felvétel valószínűleg még szomorubb képet fogna nyújtani. A részletes adatgyűjtés megtörtént; az E. G. E. vette magának azon fáradságot, hogy a nagy munkát igénylő adatgyűjtést eszközölje. A munka bevan fejezve, eredménye a t. nagygyűlés előtt fekszik.

Anélkül, hogy egyes részletekbe tulságosan belemen-nék, legyen szabad a főösszegezést ismertetnem:

Az 50 holdon felüli magyar birtokosoktól oláhok birtokot vettek az utolsó 10 évben összesen 166,394 k. holdat 57,548.556 korona értékben; magyar parasztoktól vásároltak 22.327 k. holdat körül-belül 8,900.000 korona vételárért; összes veszteségünk ezen 10 év alatt kitett tehát 188.721 k. holdat 66,479.356 korona értékben.

Ezzel szemben magyarok vettek oláhoktól 50 holdon felüli birtokot 54.388 holdat 5,260.367 koronáért. Megjegyzem azonban, hogy ezen 54.000 holdból t. k. 30500 holdat 1,438.600 korona értékben le kellene vonni, mert ezen terület nagyrészt retyezáti szikla és letarolt erdőterület, nem is saját erdélyi magyarságunk vásárlása, hanem gróf Andrássy Sándor vadászterület céljaira vette ezen nagy komplexumot, valamint hitbizományi célokra. Bármennyire helyeselhető és utánzásra ajánlható is ezen eljárás, eredményét t. k. nem lehetne olyan összehasonlító statisztikában szerepeltetni, amelynek célja az oláh és erdélyi magyarság birtokvásárlási képességének összehasonlítása. Ha tehát leütöm ezen tételt, marad magyar vásárlás 23,888 katasztrális hold 3,912.767 korona értékben.

Ehhez hozzá adandó lenne még a magyar kisbirtokosok vásárlása 9472 holddal és 3,788.800 korona értékkel. A magyarság összes vásárlása oláhoktól kitesz tehát 33,360 holdat 7,710.567 kor. végösszeggel.

Ezen nyereséget levonva, veszteségünk a magyarság tiszta vesztesége az oláhok javára 155,361 k. hold, amely területnek értéke 58,768.789 korona volt.

De veszteségeink sorozata ezzel még nem ért véget; nem csak az oláh bankok fejtettek ki élénk tevékenységet a magyar birtokok megszerzése céljából; hasonló működés a szászok részéről is volt tapasztalható. A szász vezető körök, valamint a szolgálataikban álló pénzügyesek, melyek nagyrészt altruista alapon vannak szervezve, élénk telepítési tevékenységet fejtettek ki, és tervszerűen jártak el, sajnos főleg a mi rovásunkra s azon célból, hogy a népüknek megélhetést biztosító földbirtok mennyiségét szaporítsák.

A szászok az utolsó 10 évben 36.625 k. hold kiterjedésű birtokot vásároltak 12,929.750 korona vételárért, míg megfordítva magyar birtokosok tőlük csak 4413 k. holdat vettek 1,916.310 korona értékben. Itt is nagy a veszteségünk tehát; végösszege 32.212 hold 11,013.440 korona értékben.

Az erdélyi magyarság összesen vesztett az utolsó 10 évben úgy az oláhok, mint szászok javára 187.573 kat. holdat, melynek értéke 69.782,229 koronát tett ki.

Azt hiszem, nyílt ajtókat döngetnék, ha ebben a teremben, ahol Erdély intelligenciájának színe-javát látom, ezen számok szomorú jelentőségét és azon veszélyeket, melyeket kiáltóan hirdetnek, bővebben ecsetelni akarnám.

Jelentőségét ezen számoknak még csak az fokozza, hogy veszteségeink évről-évre növekedő skálát követnek.

Ha a 10 éves ciklust két ötévesre bontjuk fel, a melyből az első 1903-tól 1908-ig, a második 1908-tól a mai napig terjed, akkor a közzétett adatokból azt láthatjuk, hogy fenti veszteségnek $\frac{2}{3}$ -a esik az utolsó 5 évre, és csak $\frac{1}{3}$ -a az előbbi időszakra. Kolozsmegyében 20378 holdból 1908 előtt csak 6527 holdat, 1908 után azonban már 13851 holdat vesztettünk. Alsófehérben az utolsó 5 év vesztesége 8809 hold, a régebbi csak 3675. Szolnok-Dobokában 32561 holdból csak 10974 hold 1908 előtti veszteség; 21587 hold azonban már újabb keletű. — Ugyanez az arány kimutatható majdnem mindenütt a többi vármegyében is. Szomorú lélekkel kell tehát megállapítanunk, miszerint a magyarság gazdasági háttérbe szorítása évről-évre fokozódik.

A tetőpontot nézetem szerint még nem is értük el; az utolsó 2 inséges év a birtokos osztályt újabb érzékeny veszteségeknek tette ki; következménye más nem lehet,

mint a birtokeladások eddig soha sem tapasztalt mértékben való emelkedése.

De nem időzök tovább ezen számszerű fejtegetéseknél. Nézetem szerint fontosabb azon okoknak megállapítása, amelyek a magyar középirtok tömeges piacra kerülését előidéztek. Helyes diagnózis és tervszerű gyógyítás csak ezen az alapon eszközölhető.

Hála az E. G. E. körütekintésének, ma a diagnózis ugyyszólván 90% biztonsággal megállapítható. Az adatgyűjtés ugyanis amennyire csak lehetett, kiterjeszkedett a birtokeladások okának a megállapítására is; minden egyes eladás indoka fel van említve, úgy, hogy ha egyes eseteknél bizonyára van is tévedés, a nagy átlagok vonásánál ezek egymást rekompensálják, úgy, hogy elenyésznek.

Ha ezen ható tényezők tömkelegében rendet akarunk teremteni és rendszert követni, a rokontényezőket csoportosítani szükséges. A felsorolt okok között a következőket olvashatjuk: közönséges adásvétel, nyereszkesedés, távoli fekvés, nem jövedelmezett, (igen gyakori ezen okból különösen nők, özvegyek birtokeladása), örökösödés, örökösödési osztály, haláleset, elköltözés, árverés, eladósodás, ismeretlen ok stb.

Ezen összes tényezőket nézetem szerint 4, illetőleg 3 csoportba lehet osztani, aszerint, hogy maguk is közös okokra vezethetők vissza.

Az első csoportba a közönséges eladások sorolhatók; minősített esete a rendes eladásnak az, mikor az eredeti tulajdonos nyereszkesedésből adja el a birtokát; megjegyzem, hogy inkább ritka eset, de előfordul. Azt hiszem, hogy pontosabb utánjárás esetén az 1. csoportba sorolható esetek száma lényegesen apadna, mert hiszen megállapítható, hogy minden magyar földbirtokos, és ezt a gyakran felhozott ellenkező állítás dacára is merem állítani, nemcsak hogy többé-kevésbé ma is ragaszkodik földjéhez, hanem inkább az a baj, hogy földéhes és birtokát tulbecsüli. Igen gyakran rendes adásvételnek van tehát olyan eladás is beírva, melynek más oka van, csak az adatot szolgáltatató nem ismerte a valódi okot.

A második csoportba az örökösödés, örökösödési osztály, haláleset okai tartoznak. A legtöbb eladás ezen csoportba sorolható, amennyiben ez összefüggésben áll a következő csoportba tartozó tényezőkkel, melyek logikus analízissel az esetek tulnyomó többségében szintén örökösödési rendszerünk helytelen voltára utalnak. Ezen harmadik csoportba sorolhatók, t. i. a nők, özvegyek, külbirtokosok eladásai, valamint az elköltözés folytán történő eladások. A mai örökösödési rendszerünk szerint ugyanis a birtok rendszeresen természetben osztatik meg; ennek következménye azután, hogy a részirtokosok egyike sem tudván részéből megélni, kénytelen más pályát választani s külbirtokossá lesz; ez az oka továbbá annak is, hogy a férjhez menő nő birtokban fekvő hozományát a máshelyt lakó vagy nem gazda férj eladja.

A harmadik csoportba végre az árverés vagy eladósodás folytán piacra kerülő birtokok tartoznak.

Az ismeretlen okból vagy másodkézből nemzetiségi kézre jutó birtokok eseteit a három csoportba egyenlő arányban kellett sorolnom, mert hiszen a másodkéz eladásai is t. k. ismeretlen okra vezetnek vissza.

Ezen rendszer szerint csoportosítva az okokat, két vármegyét kívánok például felhozni: Kolozs- és Szolnokdokamegyéket.

Kolozsmegyében az eladás oka meg volt állapítható

121 eladás közül 106 esetben. Ezen 106 eladásból 17 még pedig 2038 holddal az első csoportba sorolható, amelybe a rendes adásvétel esetei tartoznak. A második csoportba, amely örökösödési rendszerünkre vezet vissza, mint gyökérre 45 eladás tartozik 10 000 k. holddal; a harmadik csoportba végre t. i. árverés vagy eladósodás folytán 44 birtok cserélt gazdát 6608 k. hold területtel.

Hasonlók a 3. csoport közti arányok Szolnokdokamegyében is. Itt a kipuhatólt 127 eladásból 121-re nézve állapítható meg az ok. Az 1. csoportba 31 eset sorolható 6650 holddal; a másodikba az örökösödési rendszerünkre utaló okok csoportjába 63 eladás tartozik 15.190 holddal. Ebben az eladások tulnyomó nagytöbbsége külbirtokosok és távollevő nők részéről történt.

Végre adósság folytán 27 birtok lett eladva 10.820 hold területtel.

Már ezen 2 példából is, mely különben a két legmegtámadottabb erdélyi vármegyére vonatkozik, megállapítható, hogy a román vezetőkörök, román ügyvédek és bankok czéltudatos működését különösen két körülmény segíti elő és teszi lehetővé: az egyik örökösödési rendszerünknek a középirtokra gyakorolt pusztító hatása, a másik a földbirtok hitelviszonyainak teljesen rendezetlen volta.

Az erdélyi magyar birtok ezen 2 okból kifolyólag ezentúl is nagy tömegben fog még piacra kerülni, mindaddig, amíg mint például Szolnokdokamegyében elköltözött külbirtokosok, idegenbe férjezett nők kezén van, vagy kezére kerülhet; amíg a középirtok egy kezen való maradása az örökösödési rendszerünk reformja révén nem biztosítható; és amíg a tulajdonos a földbirtokkal nincs egybeforrva, mint lélekkel a test, hanem attól független anyagi egzisztenciára kell, hogy törekedjék, meri hiszen maga a birtok sincs a rendszertelen osztályok folytán úgy alakítva, hogy egy intelligens családnak eltartója, megélhetési forrása lehessen.

Ne feledjük el, t. uraim! mily óriási különbség van azon két fogalom közt: birtok és darab föld.

A birtok azon földtulajdon, melyen a birtokos családjával lakik, melyből él és a melyhez minden tradíció fűzi. A darab föld ridegül tőkeérték, melyhez a tulajdonost érzelmi momentum nem köti.

A birtokhoz ragaszkodunk, abból élünk; a darab földet, ha hasznosnak mutatkozik eladjuk. A birtokon van családi tűzhelyünk, otthonunk, ahhoz kötnek gyermekkori emlékeink a családi kegyelet; azt szépítjük, azon épületeket emelünk, azt instruáljuk. A darab földért nem verjük magunkat kiadásba, legszivesebben bérbeadjuk. A birtok minden zegét-zugát ismeri a gazda, abba fekteti élete fáradságát, azt szeretettel gondozza, ápolja, hogy maradékaiknak is teremjen és megélhetést biztosítson; a darab földhöz nem fűzi sem érzés sem emlék; azt a tulajdonos ugyyszólván fejős tehérnek tekinti, amelyet nyuzhat; az kell, hogy minden erőt kiadjon magából, amelyre képes; és annak kell végeredményben, ha kimerült, aprópénzzé, tőkévé átváltoznia.

Az erdélyi intelligens magyar közép osztálynak ma nagyrészt nincsen többé birtoka, csak elszórt darab földje van.

Ezt az állapotot, amely nemzeti szempontból, amint adataink élénken bizonyítják, felette kárhózas, de végeredményben közgazdaságilag is hátrányos, mert a

birtok leszereléséhez, rossz rablógazdálkodáshoz vezet, aminek az intenzívitás hiánya, a csekély produkció a következménye, elsősorban és főképp örökösödési rendszerünknek köszönhetjük.

Nem lehet ennél fogva eléggé hangsúlyozni, hogy örökösödési rendünk gyökeres reformra szorul. Követelnünk kell, hogy a kormány az ugyanis nemsokára napirendre kerülő általános polgári törvénykönyv megalkotása előtt az eddigi rendszer káros nemzeti és közgazdasági következményeit, különösen Erdélyben beható tanulmány tárgyává tegye, az ezen tanulmányokból leszűrt tanulságokat megalkotásánál figyelembe vegye, és az új örökösödési rendszert ne léleknélküli jogász teóriák szerint, hanem az életet ismerő szakférfiak utmutatása szerint, nemzeti és közgazdasági életünkhöz alkalmazza.

Nem kisebb követelménnyel állunk szemben hitelrendszerünk terén sem. Eltekintve a Balkántól, egész Európában Magyarország a leges-legutolsó állam, Magyarországon pedig megint Erdély a legutolsó a földbirtokhitel szervezése tekintetében. Erdélyben a földbirtok $\frac{9}{10}$ része kizárólag betáblázott váltó, vagy bármikor felmondható kötelezvény alapján jut hitelhez, amelynek kamatlába a pénzpiac szeszélyeitől függ; és a míg a 10-ed és 20-ad rangú intézetek kezén keresztül a fogyasztokhoz jut, úgy megdrágul a kölcsön, hogy kétszerannyi kamatért kapható csak, mint amennyi jövedelmet a mezőgazdaságban produkálni képes.

A rendes kamatláb Erdélyben 7–8%; a rendkívüli felfelé illimitált; az idén például 10–12% még olcsó pénz. Minden számító gazda tudja, hogy nagyobb birtokból 3–4 kivételes esetben 5% jövedelemnél többet átlag kihozni nem lehet. Akinek tehát 100.000 koronát érő földbirtoka van, 50.000 korona adósság mellett csak drága bérlője a saját földjének, mert vagyona második felének hozadékát a bankoknak kell, hogy fizesse. Aki pedig $\frac{2}{3}$ részig adós, az holt bizonyos, hogy néhány év múlva az utcára kerül.

Nálunk a közgazdasági tudomány elvei fejük tetejére vannak állítva. Aki egyetemet végzett, a földbirtok hitelére nézve azt tanulhatta, hogy a földbirtoknak kétféle hitelre van szüksége: az egyik a tőkehitel; ez legyen felmondhatatlan, mérsékelt kamatlábu és amortizációs; alapja a birtok tőkeértéke; a másik a személyes hitel, melynek alapja a gazdálkodó személyi kvalitásai; ez a pénz gyorsabban kell hogy megtérüljön, lehet drágább és változó kamatlábu, valamint felmondható.

De ez csak teoriában áll így; a praxisban nálunk ezen szép elveknek hire-pora sincs.

A személyi hitelt egyáltalán nem ismerjük; az csak a tankönyvek utopiája; hanem a személyi hitel kielégítésére alkalmas hitelforma van alkalmazásban a birtokhitel kielégítésénél. Jelzálog-levélhitelünk gyermekkorát éli; úgyszólván csak a nagybirtok részére hozzáférhető és annak is csak igen korlátolt terjedelemben.

De nem akarok tisztelt uraim ezen tárgynál — a melyre nézve ugyanis mindenkinek megvannak saját keserves tapasztalatai — hosszasan időzni. Azzal végzem erre vonatkozó megjegyzéseimet, hogy miután Erdély magyar birtokainak körülbelül $\frac{1}{2}$ -a azért kerül piacra, mert tulajdonosuk adósságainak kamatát fizetni nem képes és mert szükségszerűleg tönkre kell hogy menjen, a mint birtoka értékének csak feléig is van megterhelve, ami megjegyzem, az egész civilizált világon még nem

tekintetik tulterhelésnek, — Erdély magyar birtokossága nem lesz megmenthető, ha ország részünk földhitel viszonyai sürgősen nem orvosoltatnak.

Felállítandó lenne nézetem szerint Erdélyben, talán valamely létező pénzintézettel kapcsolatban a társadalom és az állam erőinek bevonásával oly nagyszabású földhitelintézet, amely megfelelő tőkeerőre támaszkodva, képes lenne bizonyos határokon belül a földbirtok függő adósságait konvertálni.

De ez még nem elég! A magyar állam nem zárkozhatik el hermetice, bármennyire fájjon is ez talán némely köröknek, azon nagy probléma elől, amely a földtehermentesítés, talán tulhangzatos neve alatt két évtized alatt Nyugateurópa legkiválóbb közgazdászait és most már kormányait és államait is foglalkoztatja.

Nézetem szerint alkalmazható és hasznos lenne nálunk is sok idevágó terv közül az osztrák megoldási mód, a melynek lényege az, hogy bizonyos időn túl földbirtokra telekkönyvileg csak oly terhek volnának betáblázhatók, a melyek fix kamatlábra szólnak, felmondhatlanok és tervszerűleg amortizáltatnak. Ezen időponton túl azon adósságok is, melyek addig vagy azelőtt kontraháltak, ily módon átváltoztatandók.

Ezen intézkedéssel karöltve kellene természetesen a személyhitel kiképzéséről is nagyobb mérvben gondoskodni.

Tisztelt Uraim!

Ne áltassuk azonban magunkat. Mindkét követelésünknek teljesülése sem akaszthatja meg momentán, a magyar földbirtok szomorú pusztulását. Áldást és javulást ezen intézkedések a jövőben vannak hivatva terjeszteni és előidézni; hatásuk egy évtized múlva már határozottan érezhető lenne; de addig is élnünk kell, addig is a magyar föld javarésze odaveszhet, úgy, hogy arra ébrednénk fel, hogy az orvosság későn érkezett.

Társadalmi erővel itt keveset lehet elérni, mert ahol egy nemzet indul veszni, ott az egyes vajmi keveset tehet.

Nagyarányu és energikus állami akcióra van tehát szükség; ezt minden erőnkől kell követelnünk, szemben azon nizussal, mely az államot Pilátus szerepére kárhoztatja és kezét mossa, mikor Krisztust keresztre feszítik. Mi nem elégedhetünk meg jóakaratu semlegességgel, mert aki semleges, az ellenségeinknek szolgáltat ki és a mi ellenségünk is egyúttal; és az a politika, mely a gazdasági, a kulturális fejlődést, az erőgyűjtést, a belső nemzeti megerősödést irta zászlajára, üres fikció, tartalom nélküli hazugság abban a pillanatban, a melyben nem talál, vagy nem mer eszközöket találni a szeme láttára és asszisztenciája mellett csödbe hajtott nemzeti supremacia megmentésére az erdélyi részekben. Itt van a nemzeti erő gyűjtésének igazi alkalma, legszebb, leghálásabb tere, legsürgősebb szüksége.

Vagy talán elég van-e téve mindazon köteleességeknek, amelyek az államra hárulnak és amelyek egy átgondolt s a helyzet komolyságával számoló birtokpolitika követelményeiből folynak, az egyedüli altruista bank alapításával?

Hiszen az Erdélyben szükséges birtokpolitika céljai oly nagy szabásúak, hogy valóban egy csöpp a tengerben az altruista bank egész működése, ha azt az elérendő célok mértékével mérem.

Ennek a birtokpolitikának célja kettős: megmenteni és stabilizálni a még megmenthető közép- és nagybirto-

kot, az egyik cél; és előre megfontolt tervvel a kézben, hosszú, évtizedes munka hangyaszorgalmával, vissza nem riadva nagy anyagi áldozatoktól sem, a telepítések egész láncolata révén, erőteljes, egészséges magyar parasztosztály teremtése Erdély régi vármegyéi részeiben a második cél.

A két akció együttesen, egymást kiegészítve, egymást támogatva van hivatva Erdélyt regenerálni és a magyarságnak megtartani.

A középbirtok fennállását végleg biztosítani, létének fundamentumot adni azon reformok vannak hivatva, melyek örökösödési rendünk módosítását és hitelviszonyaink gyökeres újjászervezését célozzák és amelyekre már utaltam.

Ezek azonban csak a jövő nemzedéknek fognak tűrhető megélhetést biztosítani. Addig is más úton és módon kivételes eszközökkel kell a középbirtok segítségére sietni, mert ezt az osztályt végkép elbukni hagyni nem szabad, nem lehet.

Helyét Erdélyben nem pótolná semmi sem; sem a városok fejlődése és magyar intelligenciájuk, sem az iparos vagy kereskedő, még kevésbé a lateiner osztály. Az erdélyi magyarságnak létkérdése, hogy lehetőleg minden községben — legyen az magyar vagy oláh község — egy-két jólsituált középbirtokos megállhasson, aki a maga helyén, mint a magyar faj és államiság őrszeme, ha lehet szeretettel és megértéssel, ha kell, erős kézzel vezesse s oltalmazza népét a nemzetiségi mesterkedések napról-napra fokozódó hullámverésétől. Ne kicsinyeljük, tisztelt uraim, a magyar földbirtokos osztály ezen szerepét. Még ha az a birtokos semmit sem cselekszik is a köz érdekében, de ha tűrhető anyagi helyzetben van, pusztá jelenléte, pusztán az a tudat a népben, hogy ott él a községben, tekintélyével a község életét irányíthatja, az a tudat, hogy van a községben oly őrszem, mely mindent megláthat, fegyelmező, fékező és mérséklő hatással bír a demagógia minden elfajulására.

Ne hagyjuk elbukni tehát ezt az osztályt. Minden egyes tagjának bukásával a magyarság élő szervezetének egy-egy drága vércsepje vész el, melyet megsanyargatott és vérszegény nemzeti szervezetünk pótolni többé nem képes.

Ezen birtokos középosztály momentán megmentésére két eszköz áll rendelkezésünkre: Az egyik a terhek rendezése, a másik a birtok megkötése a tulajdonos családja kezén. Ezen eszközökhöz hozzá kell nyulnia a magyar államnak; politikai gyávaság lenne, ha megtenni még ma sem merné.

Keresztül vihető a kérdés 2 módon; akár a járadék birtokrendszer alkalmazásával, akár kisebb hitbizományok engedélyezése útján, amelyeken a terhek rendezése előzetesen keresztül vitetett. Mind a két mód összekapcsolható a telepítési akcióval olyan formában, amint az Németországban nemcsak Posenban, hanem a szomszéd tartományokban van alkalmazásban, különösen a kis-közép birtokokra vonatkozólag. Ott ezt az eljárást Regulierungsverfahrennek nevezik. Az eljárás a következő: a birtokos átadja birtokát a telepítési bizottságnak; ez a terheket kiegyenlíti és ennek fejében járadék-levelet bocsát ki, vagy ha a terhek bizonyos határon belül vannak, a Landschaft, az állami záloglevél intézettel konvertáltatja a terhet. A birtokot ezután visszabocsátja a volt tulajdonosnak, aki most vagy telepes, vagy járadékirtok tulajdonos és vagy járadékot fizet, mely megváltható, vagy amortizációs kölcsönnek fizeti kamatját és törlesztését.

Mind a két esetben azonban azon jogi korlátok és azon örökösödési rend, melyek a telepes birtokra nézve érvényesek, reá is alkalmazást nyernek és biztosítékot nyújtanak arra, hogy a birtok idegen kézre nem juthat.

Akárhogy vitetik ez keresztül a részletekben, megfelelő szerves telepítési vagy birtokpolitikai törvény meghozatala nélkül nem eszközölhető, a keresztül vitelt magát az altruista bankra lehetne bízni, amely szép és minden erejét igénybe vevő munkakörhöz jutna. Ezzel párhuzamosan és az akciót csak kiegészítve van értelme az ujjabban tervbe vett kötött birtok vásárlásoknak Erdélyben; ezek ugyanis főleg a határszélekre, a nagy erdő komplexumokra utalandók.

Nézetem szerint sokkal könnyebb is az akciónak ily módon való keresztülvitele, könnyebb a létezőnek megmentése, mint új középbirtok kreálása, amellyel az altruista bank szórványosan próbálkozik. Hiszen sokkal egyszerűbb és kevesebb áldozatot igényel a meggyökeresedett, a helyi viszonyokkal ismerős középbirtokost a saját birtokán, a melyen talán hibáján kívül adósodott el, vagy ahonnan távoznia kell, mert a 10-12 %-os kamatot a birtok már nem képes kihajtani, telepesnek megtenni, vagy birtokát olcsó kamatozású járadékirtokká átváltoztatni, mint vele drága pénzért kötni vásárt és máshonnan hozni telepesnek birtokost, aki nagyobb járadékot lesz kénytelen fizetni, másrészt a helyi viszonyokkal sem ismerős.

Azzal tisztában lehetünk tisztelt uraim, hogy még ezen módszerrel sem lesz minden birtokos megmenthető. Nem megmenthető ezen uton elsősorban az, ki nem arra való, de azon birtok sem, mely tényleg nem birtok, már hanem, amint arra már utaltam, csak oly darab föld, amelyhez tulajdonosát semmi sem köti.

Az ilyen birtok szolgáljon a telepítési akció céljaira, amely természetesen más birtokvételek útján is teljes erővel felkarolandó.

A telepítési akció a középbirtok megmentésével párhuzamosan viendő keresztül.

Szükséges ez az akció a magyar városok megerősítése és jövőjük biztosítása szempontjából is, de szükséges azért is, mert hiszen a magyarság térfoglalása, szupremáciájának biztosítása nem csak a városokban tömörült lakosság számszerű gyarapodásától, hanem sokkal fokozottabb mértékben várható a magyar nyelvhatárok kiterjesztésétől. Nem hunyhatunk szemet azon szomorú jelenség előtt, hogy dacára a magyarság számszerű emelkedésének, nyelvhatáraink Erdélyben a magyar nyelvszigetek beolvadása és a nagyobb területen lakó magyar tömegek nyelvhatárain az oláhságnak előnyomulása folytán, mind szűkebb térre szorulnak.

Hogy mily szegényes eszközökkel dolgozott eddig a magyar telepítési akció, összehasonlításképpen néhány számadatot kívánok közölni a porosz telepítési politika köréből. Amíg a magyar telepítési alap ma is csak 6,000.000 korona, úgy, hogy ma már teljesen kimerült; addig Poroszország a maga akcióját 1886-ban Bismarck kezdeményezése folytán 100,000.000 márkával kezdte meg; 1898-ban az alapot 200 millió, 1902-ben 350 millióra, illetőleg 450 millióra, 1908-ban 575 millióra emelte, ezenfelül 50 millió márkát nagyobb kiterjedéssel bíró járadékirtokok teremtésére szánt; ma a porosz telepítési alap a folyó évben történt megszavazások után a miliárdot meghaladja.

Nem kívánok részletesen foglalkozni a porosz telepítési akció eredményeivel. Sokkal jelentékenyebbek azok,

mint ahogy a publicisztika nálunk feltüntetni szokta. Mindenesetre azonban sokkal könnyebb lenne a feladata a mi telepítési akciónknak, mert amíg a porosz állam Posenben egy évezredes multa visszatekintő erőteljes lengyel nagybirtokos osztállyal, sőt lengyel hitbizományi birtokkal kell hogy felvegye a harcot, addig Erdélyben az eladók nagy többsége magyar és ép ezen okból birtokukat szívesen és elsősorban fogják telepítés céljaira felajánlani és csak ily akció hiányában állanak majd szóba oláh parcellázó bankokkal.

A magyar telepítési politika, — ezt ismételtén és nyomtatékosan kell hangsúlyozzam — kizárólag a jogos és szükséges önvédelemre szorítkozik, amíg a porosz telepítési akció támadó jelleggel bír. Jellegük és jogczimük ezen különbségében rejlik tehát az utjukban fellépő akadályok különbségének a magyarázata is.

A telepítési akció elősegítése végett feltétlenül szükséges a parcellázási jognak szabályozása, illetőleg állami ellenőrzés alá helyezése. A mai felcsigázott földárak elsősorban a korlátlan parcellázási szabadságra vezethetők vissza, amelylyel nemcsak a nemzetiségi pénzüzetek, hanem a magyar bankok és a privát közvetítők is nagy fokban élnek vissza nemzeti birtok állományunk kárára és veszélyére. Abban a perczen, amelyben az állam a parcellázás jogát előzetes állami beleegyezéstől tenné függővé és az állam ezen jogát különösen nemzetiségi vidékeken megfelelő eréllyel és előrelátással gyakorolná is, ugyanakkor képes lenne a földárakat szabályozni és azok mesterséges felszökötését megakadályozni. Ezen rendszabállyal tárgyalanná válna azon ellenvetés is, amelyet a telepítési politika ellen rendszeren felhoznak, hogy t. i. az eladó birtokosokat indokolatlanul magos földárakhoz juttatja.

Tisztelt uraim! Ezekben vázoltam azon feladatokat, melyek nézetem szerint feltétlenül az államra hárulnak, ha súlyt helyez reá, hogy Erdélyt és vele 1 millió magyart lene veszítsen.

Szükséges ez az akció, mint védelmi eszköz az ellenfeleink ügyesen szervezett terjeszkedésével szemben.

Vezetők a magyar állam részéről liberalisan koncedált szabadsággal, amelynek megfelelőleg gazdasági és kulturális szervezeteket létesíthetnek, rutul visszaélnék, mert az adott szabadságot nemcsak ezen érdekeik és céljaik hasznára és előnyére fordítják, hanem azokat másodrangú célnak tekintve, elsősorban a magyarság kárára, a magyarság kiszorítására és hatalmi, valamint politikai érdekek szolgálatára kívánják gyümölcsöztetni.

Nézetem szerint amily jogosult a gazdasági és kulturális érdek ápolása, ép oly határozottan kötelessége az államnak megfelelő eszközökkel gondoskodni arról, hogy az adott szabadság elfajulásai lehetetlenné tétessenek; mert a történelem tanulsága szerint az az állam, amely területén a fajok harczát szervezni engedi, azon harczoktól soha sem szabadul és azokban kell, hogy elpusztuljon.

Az az állam pedig, amely megengedi, hogy társadalmi szervezkedés leple alatt politika, mégpedig húsba és vérbe vágó, végeredményben csak karddal elintézhető politika üzessék, az Törökország keserves sorsára kell hogy jusson.

Ezt Erdély magyar társadalma osztály és rangkülömbőség nélkül, lelke mélyén régóta érzi s tudja; a mai nap volt hivatva arra, hogy ennek a sötét gondnak, mely mindnyájunk lelkén ül és ennek a fájó tudatnak kifejezést adjon.

Követeljük, hogy szavunkat meghallja végre a magyar kormányzat és meghallják mindazok, akiket illet.

Mi is tudatában vagyunk annak, hogy Magyarország és az egész Monarchia politikai látóhatárára sötét felhők ereszkedtek, a melyekből távoli vihar morajlása hallszik; tudjuk azt, hogy külpolitikánknak ezen fenyegető vihar előestéjén az a törekvése, hogy a független Románia erejét barátkép sorakoztassa mellénk; és mi is megvagyunk győződve arról, hogy az északi és déli szláv tenger fojtó ölelése közepén a magyar és román faj egymásra vannak utalva. De tudjuk azt is, hogy Románia aspirációitól hajtva, ellenségeink csábításaitól ösztökélve, barátságának hovatovább azt az árt kívánja szabni, hogy a magyar kormányzat tétlenül nézze azt az aknamunkát, amellyel faji erőink sorvasztatnak el és hovatarozásunk tétetik kétségessé.

Szent meggyőződésünk ezen törekvéssel szemben az, hogy tartós barátságot közöttünk csak egy módon lehet biztosítani, még pedig úgy, ha Erdélyben minden kétségen felül újból helyreállítjuk és újból biztosítjuk a magyarság megtámadott supremáciáját, hogy Románia is kénytelen legyen belátni, hogy minden aspiráció, minden politikai aknamunka céltalan, kárba vezett fáradság és oly kaland lenne részéről, amely koczkáztatná barátságunkat, de célhoz semmikép sem segíthetné.

Ezt a politikai hitvallásunkat, ezt a rendíthetetlen meggyőződésünket a közéletbe belevinni, minden ellenkező felfogással szemben érvényre emelni, minden akadállyal szemben diadalát biztosítani a mi nagy kötelességünk. Vetkezzünk ki végre abból a kishitűségből, amely minden akciónkra eddig békót kötött; térjen vissza a hit önmagunkba, mert a bátornak bátorságát, az erősnek erejét a tornyosuló nehézségek csak megacézolozzák, a csüggedő pedig még a megnyert csatát is elveszti.

Legyen a mai nap bizton eljövendő diadalunknak alapkövetétele.

Határozati javaslat.

Az erdélyi gazdák Kolozsvárt, 1913. szept. 7-én tartott birtokpolitikai nagygyűlése a földmivelésügyi kormány birtokpolitikája által eddig igénybe vett eszközöket elégteleneknek tartja.

Azon kettős cél elérése végett, hogy t. i. a magyar közép és nagyobb birtok Erdélyben birtokosaik kezén megtartassék és hogy továbbá ugyanott egészséges, erőteljes magyar kisbirtokos osztály megállhasson, a következő eszközök igénybevételét látja szükségesnek:

I.

1. A középbirtokos osztály megmentése végett tétessék a m. kir. kormány részéről beható tanulmány tárgyává azon kérdés, hogy érvényben levő örökösödési rendszerünk mennyiben és mily mértékben járul hozzá az erdélyi magyar középbirtokos osztály vagyoni helyzetének gyöngüléséhez? Az új általános polgári törvénykönyv csakis az ezen tanulmányokból leszűrt tanulságok figyelembevételével alkotható meg.

2. Az erdélyi, mezőgazdasággal foglalkozó népesség hitelviszonyainak úgy közgazdasági, mint nemzeti szempontból való célszerű rendezése elődázhatatlan és sürgős állami feladatnak tekintendő. Tör-

ténjék e célból különösen gondoskodás arról, hogy valamely nagyobb erdélyi városban az állam, a társadalom és a létező pénzüzetek erejének bevonásával oly földhitelintézet létesüljön, amely az erdélyi közép- és kisbirtokos osztály jelzálog hiteligényeit könnyen, hozzáférhető módon és kellő terjedelemben kielégíteni képes. Ezzel kapcsolatban tegye a m. kir. kormány a földnek oly tehermentesítését megfontolás tárgyává, amely a földbirtok igényeinek, valamint üzemének egyedül megfelelő felmondhatlan, amortizációs és változatlan kamatlábu hitelt teszi a föld jelzálogos hitelének kizárólagos formájává; és a személyi hitel kielégítését különösen a szövetkezeti szervezetek erőteljesebb kifejllesztése és támogatása révén igyekszik biztosítani.

3. Addig is, míg ezek a reformok életbe léphetnek és várható kedvező hatásukat Erdély földbirtokviszonyaira kellő mértékben érvényesíteni képesek lesznek:

a) indítson a földművelésügyi kormány az altruista bankkal együtt olyan akciózt, amely a Poroszországban „Regulierungs-Verfahren“ elnevezés alatt ismeretes birtokrendezési eljáráshoz hasonló és amely lényegében a birtokon levő terhek rendezése után a birtoknak telepes, vagy járadékirtok formájában egy kézen való osztatlan megmaradását célozza.

b) Engedélyezze és segítse elő a földművelésügyi kormány Erdélyben a közép és nagyobb birtokon a birtokterhek rendezése után hitbizományok alapítását, amelyeknek kiterjedése azonban mezőgazdasági művelés alá vont területeken 1000 kat. holdnál nagyobb nem lehet.

II.

Amennyiben a kormány az ország sík vidékein állami, alapítványi, vagy más kötött forgalmu birtok eladását engedélyezné, kösse ki, hogy az eladók a vételárból elsősorban Erdély azon vidékein vásároljanak nagyobb erdő- vagy letarolt erdőterületeket, amelyeknek megjelölése egy előzetes szaktanácskozás feladatát képezné.

III.

Erdély mezőgazdasági művelés alá vont vidékein erőteljes magyar kisbirtokos osztály fennállása biztosítandó. Ezen célból a telepítési politika teljes erővel újra felkarolandó és ezzel kapcsolatban az Amerikában és Romániában élő magyar kivándorlottak a kínálkozó birtokszerzési lehetőségekről tájékoztatandók.

1. E cél szolgálataiba évenként legalább 10 millió korona vétessék fel az állami költségvetésbe.

2. A magánparcellázás Erdélyben előzetes állami engedélyezéstől tétessék függővé.

3. A Székelyföld népfölöslegének irányítása, valamint az ott valóságos nemzeti veszélylyé vált birtokelaprózás további megakadályozása végett tétessék lehetővé a Székelyföldön oly öröklési rend, amely a birtok egy kézen maradását biztosítja és történjék egyuttal gondoskodás aziránt is, hogy az ősi birtokban nem maradó osztályos fél telepes birtokhoz juthasson.

4. Az altiszti kérdés oly módon szabályoztassék,

hogy a továbbszolgáló altiszt pénzkielégítés és állásra való igény helyett telepes birtokkal jutalmazható legyen.

5. Tekintettel arra, hogy tapasztalat szerint az oláh értelmiség a szövetkezeti eszmét a köznép. ki-szorításával saját osztályérdekeinek érvényesítésére törekszik kihasználni, az Országos Központi Hitel-szövetkezet láttassék el akkora államsegélylyel, amely a veszedelem agrárpolitikai szempontból való ellen-súlyozására elegendő.

IV.

Dolgoztasson ki a földművelésügyi kormány a megjelölt irányelvek alapján, elsősorban az erdélyi részekre, az összes birtokpolitikai kérdéseket felölelő szerves törvényjavaslatot és terjessze azt sürgősen a képviselőház elé azzal, hogy kötelessége legyen évente a törvényhozásnak jelentést tenni a mutatkozó földbirtokforgalomról, s a tett és teendő intézkedésekről.

Tokaji László előadása.

Tisztelt Országos Gazdagylés!

A történelem és a jelen idők egyaránt arról tanus-koznak, hogy a nemzetek rendszerint fegyverrel szereznek maguknak hazát. A magyar nemzet is azzal szerezte hazáját ezer évvel ezelőtt. Azóta sem tudta azt senki tőlünk fegy-verrel elvenni. Pedig elegendő próbálták. Ezer esztendő azon-ban még a nemzetek életében is épen elég idő ahoz, hogy egy hódító eszköz alkalmatlanságáról meggyőződni lehessen. Most tehát újjal kísérleteznek. Egyszerűen ki akarnak minket vásárolni.

Valóban: ez egészen új és eredeti módja a honfog-lalásnak!

S hogy ez az állítás nem paradoxon, arról — sajnos — adataink és bizonyítékaink mindenkit meg fognak győzni.

*

A magyar sajtó az utóbbi években állandóan napirenden tartotta az ugynevezett „erdélyi kérdést.“ Az erdélyi kérdés a magyarság földbirtoka fokozatos és állandó apadásának kérdése — Erdélyben.

Ezt a kérdést aztán ki így, ki úgy képzelte, kezelte és javasolta gyógyítani. Az impulsivabb természetűek rém-képeket festettek és Erdélynek pár évtized alatt leendő elvesztését jósolgatták. A contemplatív elmék igyekeztek megnyugtanni magukat és másokat. Mi, a kis székely haza bennszülött fia, szorongó érzéssel láttuk a nap-nap utáni birtokvándorlásokat, parcellázásokat. Odafönn, a Duna mellett pedig sokan mosolyogva esóválták a fejüket: Ej, ej, ezek az erdélyiek megint sírnak, megint akarnak valamit!...

Megvilágítani, hogy miben áll ez a kérdés, hű képet rajzolni, való tények felsorolása alapján, arról, hogy milyen és mekkora a veszély és a védekezés egy-néhány lehető módját javasolni — ezt célozza mai összejevetelünk!

*

A tünet, nem mai keletü. A Mániu Gyula elnyomott népének, amelyet szerinte: mi megfosztunk földjétől, koldussá és földönfutóvá teszünk, már a múlt század ötvenes éveitől kezdve módjában és szabadságában áll az, hogy itt nálunk-, az elnyomó magyar nemzet ezeréves hazájában, olyan földbirtokgyarapítási politikát üzzön és társadalmi tevékenységet folytasson, amely ide-tova már az ősi föld urainak existenciáját kezdi fenyegetni.

Néhai nagy *Mikó Imre*, Erdély Széchenyije, már a múlt század ötvenes-hatvanas éveiben élénk, aggódó szózatokkal figyelmeztette nemzetét a földbirtok elvesztegetésének kóros jelenségeire és ijesztő következéseire.

Senki szebben nem irt a magyar föld szeretetéről, mint ő és senki sem tárta fel szívhez szólóbban azt a képet, a mely következik azután, hogyha egyszer Erdély földjét a magyarság kezéből kicsúszni engedjük.

1861-ben, az „*Irányszemlék*“-ben írja Mikó Imre:

„Anthacusról azt tartja a rege, hogy ellenének a földről fel kellett emelnie, ha őt legyőzni akarta, mert míg lábai a földet érinték, legyőzhetetlen volt. Ily erőadó föld ránk nézve a történeti alapok. S a legelső épen maga a hazai föld.“

„Panaszt emelek azon könnyelmű felfogás ellen, mely szerint birtokosaink egyrésze földbirtokát szerfölött kevésre becsüli, mostoha módon kezelte s nem egy ide s tova egészen elvesztegeti. *Hogy ma már törvény gátoljon egy vagy más népfajt a birtokszerezésben, annak kívánása szűkkeblűség, ilyesmi távol van tőlem; de hogy a magyar földbirtokost a hazaszeretet, fajhűség és nemzeti kegyelések erkölcsi törvénye a birtokvesztegetéstől eltartóztassa, joggal kívánha'ó.*“

A mint Saturnusról mondja a pogány hitrege, hogy fiait megette: a mi magyarjaink jelene is elnyeli a jövődőt, az apák a fiúk és unokák jóllét-alapját aláássák. *A birtokeladás honszerte szüntelenül foly s a vásárlók háromnegyede magyar kézből ki s nem azokba viszi a magyar földet. Ez idővel egy nagy statiscó-politikai liquidációt von maga utpn: kimutatandják vagyonainkat és terheinket — mert hiszen az erőviszonyt az érdekeltek most is igen jól tudják — s ha az utolsó nagyobb lesz az elsőnél s a magyarság földbirtokterülete kisebb a többi népek birtokösszegénél, nem megingott-e lábunk alatt a föld, nem felemelt Antheussá lett-e nemzetünk, nem történeti alapjaink legbiztosabbika porlott-e szét? Hazámfiak! ne sietessük-e haljóslatu idők bekövetkezését!*“

Ime, tisztelt szép magyar nemzetem, az ötven év előtti hazafiui aggodalom klasszikusan tömör intelmei!

Talán tán mégis csak van valami a dologban, Mikó Imre szava akkor, életében is nagy hitelre talált; most, halála után négy évtizeddel is elhihetjük neki, hogy alapos oka volt nemzetét óva inteni.

Ha tudnók azt, hogy román nemzetiségű honfitársaink nagy többségének hűségében, úgy miként ma, a jövőben is mindig meg lehet majd bizni-, ha bizhatnánk abban, hogy a kifelé való gravitálás perfid apostolai ezt az értékes, komoly munkára termelt népet soha sem fogják magyar nemzetellenes éretlen kalandokba beugratni tudni, ha a hazai románság vezető intelligenciájának elég bátorsága volna ahhoz, hogy a kalandor politikus román nagyságokat nyíltan desavválja és államhűségéről olyan tanubizonyosságot tenne, mint például Moldován Gergely, akkor talán nem is jutna eszünkbe azon aggódni, hogy a román paraszt szaporodik és földet szerez.

Moldován Gergely, aki tudtommal igen jó román ember és sem vallását, sem nyelvét meg nem tagadta, az ő hazafiságát* így manifestálja:

„...A magyar nemzet a hazai nép-fajokat szive egész melegével ápolta, patakzó vérével megvédelmezte és az érdemest magához emelte még a porból is. *Mi, román ajkú polgárai a magyar nemzeti államnak, egész faji kultúránkat,*

minden egyházi intézményünket, minden vagyoni boldogulástunkat és szabadságunkat a magyar nemzetnek köszönhetjük.“

„...ez az állam csak mint nemzeti magyar állam képes az emberiség javára szolgálni. Minden józan gondolkodású román így gondolkozik. Mert úgy fogjuk fel a dolgot, hogy nekünk itt nem lehetnek „nemzeti jogaink“, csak nemzetiségi, faji érdekeink olyan mértékben, hogy azok a magyar nemzeti államot, annak érdekeit és kereteit meg ne háborgassák. A magyar hegemonia megszűnésével az állambomlás maga alá temet mindent, amit ez az állam egy ezredéven át megteremtett.“

Azt hiszem, hogy ez a két citátum, a Mikó Imréé és a Moldován Gergelyé: tiszta és világos célt jelöl magyarnak és romának egyaránt.

Megtartani kezünkben, amink van — biztat Mikó. És nem kíván törvényt a más népfaj birtokszerezése ellen.

Mindent a magyar nemzetnek köszönhetünk, legyünk tehát hűek a magyar nemzeti államhoz, melynek kebelében román nemzeti nyelvünk, kulturánk és jólétünk biztosítva van — mondja Moldován.

Ennél igazabb és józanabb felfogást román ajkú polgártársaink részéről elgondolni sem lehet. Hiszen mi, akik végre is ezer év előtt karddal a kezünkben foglaltuk el ezt a hazát és pedig nem tőlük, akik — a história letagadhatatlan tanúsága szerint — akkor itt sem voltak, *mi adtuk nekik földet, jogokat és szabadságot úgy és olyan mértékben, amint azt a vérükből való vér megírta és hagytuk és hagyjuk őket olyan erőssé fejlődni kulturában és anyagiakban, hogy ma már velük szemben az erdélyi föld elbirtoklása kérdésében kell a magunk védelméről sürgősen gondoskodnunk.*

Ha minden románajkú magyar állampolgár így tudna írni, így akarna gondolkozni és érezni, akkor nem okozna nekünk gondot az erdélyi magyar föld problémája!

Sajnos, nem így van.

A Moldován Gergelyek hűsége és tiszta politikai felfogása nem érvényesül általánosságban. Az Astra, a románok Emkéje és az Albina, újabban olyan célokat szolgálnak, amelyek már ugyancsak alkalmasak a magyar nemzeti állam érdekeinek, sőt kereteinek is — megháborgatására.

A tények azt mutatják, hogy főképen itt nálunk, Erdélyben, tervszerű, forszírozott és nagyarányú olyan román földszerzési akció folyik, amely már jóval túlmegegy azon a határon, amelynél román honfitársaink gazdasági felsegítésének méltányosan végződnie kellene.

Nem természetes processus ez, amint azt a kényelmesebben gondolkozó magyarok hinni szeretik, hanem céltudatos, kitartó munka, amelynek ma már számottevő eredményei is vannak!

Beksics Gusztáv mondja:

„A készülő világesemények s különösen a szlávizmus kibontakozása, nagyobb óvatosságra intenek, mint bármikor a bécsi politika. Nemzeti létalapunk szűk és keskeny, ki kellene azt szélesíteni. E célra azonban az asszimiláció s a vele kapcsolatos kulturai politika többé nem elég.“

Ime, a jóslat másfél évtized alatt beteljesült. Mindnyájan látjuk már és egyetértünk abban, hogy az asszimiláció politikája esődöt mondott, a kultura fegyverét ellenünk igyekeznek fordítani azok, akiket azzal megnyerni akartunk és a szlávizmus ágyúi már megdőrdültek a Balkánon, még ma — hál' Istennek — tőlünk elég távol!...

Az *Albiná*-nak és 29 szövetséges társának, az *Agricola*, *Ardeleana*, *Ariesana*, *Auraria*, *Bistricana*, *Ciblesana*,

* „Bud. Hírlap“, 1912. ápr. 11. sz.

Ciorana, Codreana, Corona, Corvineana, Crisana, Economul, Furnica, Lapusana, Lumina, Minerva, Mugurul, Patria, Progressul, Sebesana, Selegiana, Sicana, Soimul, Somesana, Sylvania, Vatra, Viktoria, Vladeata és Vulturul nevű erdélyrészi román bankoknak neveivel sűrűn találkozunk összegyűjtött statisztikánk rovatai között!

Ezek adták t. i. a pénzt a magyar birtokok megvétele, parcellázására. És parcelláztak: Dr. Morariu Gyula, Dr. Miha János urak (egyenként 10—10 ezer hold körül), Dr. Vulcu Gyula, Dr. Bontescu Victor és Dr. Macellariu György román nemzetiségű magyar állampolgár ügyvéd és banktisztviselő urak és számos társaik.

És ha csak ezek a tisztelt román urak parcelláztak volna! Hisz, a végén is, ők — a maguk hite szerint — jó ügyet szolgáltak és lovagias ember az ellenféltől sem tagadhatja meg az ügyeskedés elismerését. De bizony: parcelláztak többet magyar nagy- és kis pénzintézetek, ügyvédek és gazdák is, mindenféle felekezethől. Amiért már elismerés sehogysen járhat!...

*

Legintenzivebb és legszélesebb körű volt a birtok-fluctuatio sorrendben: Szilágy-, Alsófehér-, Szolnokdoboka-, Kisküküllő-, Hunyad-, Kolozs-, Nagy-küküllő-, Tordaaranyos-, Háromszék- és Marostorda vármegyékben.

Igen érdekes a részletes statisztikában foglalt összes földbirtok adásvételi ügyletek eladási, illetve vételáraiból kiszámított kat. holdankénti átlagárak nivója.

Ez az átlag — az egész Erdélyre számítva: 346 korona — oly alacsony, hogy már ez magában is megdönti azoknak az állítását, akik azt mondják, hogy a magyarság azért adja el földjét, mert a románok értéken felüli árakat fizetnek azért.

*

Az 50 holdan felüli birtokokban az erdélyi magyarság (Szilágy vármegyével együtt) vesztett értéket koronában:

1. Szilágy: 9,626.353	9. Háromszék: 3,191.499
2. Alsófehér: 9,230.000	10. Maros-Torda: 2,558.000
3. Szolnok-Doboka: 8,755.951	11. Beszterce-Naszód: 1,050.800
4. Kisküküllő: 6,657.073	12. Udvarhely: 510.000
5. Hunyad: 6,156.942	13. Fogaras: 237.543
6. Kolozs: 5,282.413	14. Szeben: 140.000
7. Nagy-Küküllő: 5,126.969	15. Csík: 38.400
8. Torda-Aranyos: 4,838.486	16. Brassó: —

Összes 10 évi erdélyrészi veszteségünk:

Kat. holdakban: 157.473.

Kor. értékben: 69.751.129, amely összeg:

az erdélyrészi magyarság tizenötévelélti összes földbirtoka értékének 5.5 %-át teszi ki!

A szászok és románok 50 holdan felüli birtokokban elért nyereségei (a 100.000 koronán alóli megyei összegüek elhagyásával) értékben a következők:

Szászok nyeresége, korona:	Románok nyeresége, korona:
1. Kis-Küküllő: 3,889.750	1. Szilágy: 9,694.353
2. Alsó-Fehér: 2,734.000	2. Szolnok-Doboka: 8,426.951
3. Nagy-Küküllő: 2,341.621	3. Alsó-Fehér: 6,496.000
4. Háromszék: 1,161.443	4. Hunyad: 5,564.942
5. Hunyad: 592.000	5. Kolozs: 5,315.813
6. Szolnok-Doboka: 329.000	6. Torda-Aranyos: 4,838.486
7. Beszterce-Naszód: 190.800	7. Nagy-Küküllő: 2,785.348
8. Maros-Torda: 118.000	8. Kis-Küküllő: 2,767.323
Összes erdélyrészi nyereségük:	9. Maros-Torda: 2,676.000
Kat. holdakban: 31.810.	10. Háromszék: 2,030.056
Kor. értékben: 10.927.550.	11. Beszterce-Naszód: 860.000
	12. Udvarhely: 510.000
	13. Fogaras: 237.543
	14. Szeben: 140.000

Összes erdélyrészi nyereségük:

Kat. holdakban: 125.663.

Kor. értékben: 58.823.579.

Már most, ha a román nyereségeket vizsgáljuk, a következő érdekes megállapításokat tehetjük.

Legtöbbet vásároltak a románok fölünk: Szilágy vármegyében. Pedig ők — viszonylagos nemzetiségi arányszám tekintetében (magyar, szász, román) — ebben a vármegyében csak a *nyolczadik* helyen állanak.

Második helyen legtöbbet nyertek: Szolnok-Dobokában. Arányszám tekintetében itt *negyedik* helyen állanak.

Ötödik helyen állanak szerzemény tekintetében Kolozsban. Arányszám tekintetében: a *kilencediken*.

És még így van ez vagy öt vármegyében.

Azt hiszem, hogy ha a román birtokhódítás egy természetes processus lenne, akkor ezeknek a szembeállított sor-, illetve arányszámoknak találniuk kellene.

Hogy nem találnak, az is erős bizonyíték arra nézve, hogy igenis: *itt mesterségesen, számítással és céltudatos akcióval folyik a román földszerzés.*

A szászoknál szóról-szóra ugyanez a körülmény és tendencia mutatható ki. Ezek után arra a sokat hangoztatott szász-magyar érdekközösségre sem adhatunk sokat. Ahelyett jobb, ha pillanatra sem feledjük azt, hogy:

nekünk e földön és a kontinensen, akár csak török és bolgár fajrokonainknak, senki barátunk nincsen, hogy jelenünk és jövőnk tekintetében kizárólag csakis magunkra, a magunk önerejére vagyunk és leszünk utalva és hogy a fajok harcában önzetlen szövetséges egyáltalán nincsen!

Ha azt nézzük, hogy hol, mely vármegyében, hány 50 holdan felüli magyar birtokos vált meg birtokától, ami szintén lényeges dolog, mert minden ilyen magyar birtokos a kisebbeknek egy-egy vezére, támasza, úgy a következő sorrendet találjuk:

1. Szolnok-Doboka 123	6. Kis-Küküllő 60
2. Szilágy 103	7. Torda-Aranyos 55
3. Kolozs 102	8. Nagy-Küküllő 37
4. Alsó-Fehér 74	9. Maros-Torda 35
5. Hunyad 70	10. Háromszék 30

(A többi e tekintetben nem jöhet számításba!)

*

Az összes 50 holdan alóli 10 év alatti birtok-veszteségünk kitesz az erdélyi hazarészben: 12.855 k. holdat, 6.427.500 kor. értékben.

Az 50 holdan alóli-, mondjuk: a kis- és parasztbirtokok kategóriájában (noha a parasztbirtok az összes erdélyi magyar földbirtoknak több mint 70%-át teszi ki) a magyarság vesztesége csak 0.4%, az összes erdélyi magyar birtok *területéhes* számítva és: 0.5% az összes erdélyi magyar birtok *értékéhes* számítva!

Az értékbeli veszteséget tekintve: az 50 holdan felüli birtokú magyarság a maga részéről 5%-al, az 50 holdan alóli magyarság pedig csak 0.5%-al növelte tíz évi veszteségünknek — összes birtokunkhoz képest 5.5%-ot kitevő — összegét. Vagyis:

Az erdélyi részekben az utóbbi tíz év alatt elvesztett összes magyar birtok értékének $\frac{10}{11}$ részét az 50 holdan felüli birtokú magyarság, $\frac{1}{11}$ részét pedig az 50 holdan alóli, vagyis parasztbirtokosság szolgáltatta.

Hazarészünk magyarságából tehát a parasztság az, a melynek kezében a földbirtok biztosabban áll és pedig: tisztelesen biztosabban, mint az intelligencia kezében.

*

Erdélyben (Szilágy vármegyével együtt) a magyarok, szászok és románok létszámának mai (a legutóbbi népszámlálás szerinti) egymáshoz való aránya a következő:

Magyarok összes száma: 1.005.229 = 35.4%
 Szászok összes száma: 234.901 = 8.2%
 Románok összes száma: 1.608.078 = 56.4%.

Ezzel szemben a mezőgazdasági birtok-arány — másfél évtizeddel ezelőtt — *terület szerint* a következő volt:

Magyarok kezén: 3.464.781 k. h. = 52%
 Szászok és románok kezén együtt: 3.232.535 k. k. = 48%.

Az össz-birtok *értéke* szerint:

Magyarok kezén: 1.254.444.308 kor. = 54%
 Szászok és románok kezén együtt: 1.075.248.620 kor. = 46%.

(Megjegyzem, hogy ezen összegekből a 100 holdan alóli birtokosok birtokainak összegeit csupán a lélekszám arányában állíthattam be, miután ily tárgy hivatalos statisztikánk csak a 100 holdan felüliekről van s ezekből is úgy kellett nevenként és egyenként kiszedni a különböző anyanyelvűeket. Azt hiszem tehát, hogy a 100 holdan alóliaknál sehogysen tévedhet a kiszámítás a mi kárunkra.)

Ha a fenti összes birtokokból vont % számokból leütjük az utóbbi tíz év érték % veszteségét: 5.5%, + az előtte való öt évre kombinációba vehető 2.7% veszteségünket, összesen: 8.2%-ot, akkor *a mai állapot körülbelül a következő:*

Az összes erdélyrészi mezőgazdasági terület értékének 45.8%-a van magyar kézen és 54.2%-a szász és román kézen.

Ha tehát a birtokveszteségünk minden tíz évben 5% lenne, (és a veszteség progressive nem emelkednék) akkor 200 év kellene ahhoz, hogy összes mezőgazdasági területünket elveszítsük.

Igaz, hogy városi javaink (belsősegek, házak, gyárak stb) szintén óriási értékösszegeket tesznek ki, azonban a falu lévén mindennek az alapja, azok már aligha sokáig tudnák fenntartani Erdély magyar jellegét!

A közép- és nagybirtokosság (a 100 holdon felüli birtokosok) létszáma és aránya ezelőtt másfél évtizeddel a következőképpen állott:

Magyar kézen volt: 2823 birtok, összesen = 1,891,936 k. hold
 Szász " " 285 " " = 115,142 " "
 Román " " 804 " " = 242,573 " "

Vagyis az összes 100 holdan felüli birtokok területének 81%-át birta a magyarság és csak 19%-át a szászok és románok együtt.

1089 szász és román középirtokossal szemben volt 2823 magyar középirtokosunk és:

egy magyar 100 holdan felüli középirtok *átlagterülete* kitett: 676 k. holdat,

egy szászé..... " 404 " "
 egy románé " 301 " "

Ez egész türehető állapot volt. Persze, ma már egészen másképp állunk ezzel is. Sajnálom, hogy a mai arány tekintetében nem nyújthatok tájékoztatást, de adatgyűjtésemnél kénytelen voltam 100 helyett az 50 holdan felüli birtokok fluktuációját kipuhatolni, hogy így összes veszteségünk mennyisége pontosabban megállapítható legyen.

A magyarság birtokérték %-ban való tíz évi veszteségének képe a következő:

1. Nagy-küküllő várm. magyarsága elvesztette birtokértékének: 26.6%-át,	
2. Alsófehér " " " " " " " " " " " "	13.4 "
3. Kisküküllő " " " " " " " " " " " "	11.7 "
4. Szolnok-Doboka " " " " " " " " " " " "	11.1 "
5. Beszterce-Naszód " " " " " " " " " " " "	10.2 "
6. Szilágy " " " " " " " " " " " "	7.7 "
7. Hunyad " " " " " " " " " " " "	7.0 "

8. Háromszék " " " " " " " " " " " "	5.3 "
9. Kolozs " " " " " " " " " " " "	4.9 "
10. Torda-Aranyos " " " " " " " " " " " "	4.8 "
11. Szeben " " " " " " " " " " " "	4.2 "
12. Fogaras " " " " " " " " " " " "	3.5 "
13. Maros-Torda " " " " " " " " " " " "	1.5 "
14. Udvarhely " " " " " " " " " " " "	0.3 "
15. Csik " " " " " " " " " " " "	0.1 "
16. Brassó " " " " " " " " " " " "	+ 0.5 "

*

Azon statisztikának, amelyet a jelzálogkölsönök eredetének arányára vonatkozólag összehozni sikerült, legérdekesebb tanulsága az, hogy a magyar sajtóban koronként megismétlődő „román kölcsönök magyar birtokokon“ című hirdások jövőre némiképen elveszítik riasztó hatásukat, mert kiderül, hogy tulajdonképpen négyszer annyi magyar eredetű jelzálog terü van román birtokokon, mint román pénz magyar birtokokon. Ellenben igaz az, hogy szász pénz háromszor annyi van magyar birtokon, mint román pénz.

Az erdélyrészi jelzálog terhek eredetének arányát a következőkben ismertetem:

Minden olyan magyar bank-eredetű 21 koronára, amely román birtokon betáblázva van:

Esik román bank-pénz, román birtokra: 25 korona,

Szász pénz román birtokra: 5 kor.

Román pénz magyar birtokra: 6 kor.

Szász pénz magyar birtokra: 15 kor.

Vagyis:

Majdnem egyforma arányban van megterhelve a román-ság birtoka a magyar és a román pénzintézetek által.

Továbbá: A magyar birtokokon levő román és szász eredetű jelzálogok úgy állanak egymáshoz, mint 6 : a 15-höz.

Legtöbb szász pénz van magyar birtokon: Maros-Torda-, Kis-Küküllő-, Udvarhely-, Hunyad-, Szolnok-Doboka- és Alsófehér vármegyékben.

Legtöbb román pénz van magyar birtokon: Maros-Torda-, Kolozs-, Kis-Küküllő-, Háromszék-, Alsó-Fehér- és Szolnok-Doboka vármegyékben.

A tisztelt magyar pénzintézetek ezen statisztikából könnyen megtalálhatják azokat az irányokat, amerre a hazafiság szempontja szerint jelzálogkölsönökkel gravitálniuk kellene....

*

Az Emke legutóbbi statisztikája szerint az erdélyrészi bankok adatai a következők:

	Magyar kézen	Román kézen	Szász kézen
Részvénytőke .	31,376.306	13,750.167	9,720.940
Betét	160,277.592	58,182.471	91,117.568
Váltótárca...	161,338.703	62,384.462	23,131.451
Jelzálogkölsön	64,219.840	25,701.792	103,471.461

A betétekből esik átlagosan

minden magyarra..... 217 korona
 minden románra 47 " és
 minden szászra 536 "

Gyenge vigasztalás, hogy ezek szerint: a mi bankjaink és betétjeink jóval erősebbek és nagyobbak, mint a románokéi és szászokéi együttvéve, mert nagyobb erőink egyben: nagyobb életteremtésünknek is kiáltó bizonyosságai.

*

A helyzet képe — ezek után — röviden a következőkben foglalható össze:

A nagy és főképpen a középirtok Erdélyben a magyarság kezéből kicsúszóban van, a kisirtokos elem ellenben türehetően tartja magát.

*

A birtokapadás okai kétfélek. Mesterségesek és természetesek. Mesterséges ok a tervszerű román földszerzési

akció, melyet letagadni nem lehet. Világos, hogy: természetes okok is vannak.

„A múlt század közepén az úrbéri terhek eltörlésével, egyszerre és minden átmenet nélkül rántották ki a talajt a magyar földbirtokos osztály alól és az azonnali kárpótlással nem gondoltak. Az úrbéri kárpótlásból kijáró ö. szegeket csak évek múlva kapták meg birtokosaink s akkor sem oly összegben, mely a teljes kárpótlásnak megfelelt volna, így nem tudtak hozzájutni a tőkéhez, mely az azelőtt rendelkezésükre állott munkaerőt lett volna hivatva pótolni.“

Íme tehát, itt az első és fő természetes ok. Ez már születési hiba.

A magyar középbirtokos osztály tulajdonképpen ab origine, az 1848-i újjászervezés óta beteg. Ugy kezdte új életét, mint a szegény ember fia: adóssággal. Adóssággal, de azért a rég lényes és nagy közhivatások folyta ásának kötelezettségével, a régi igényekkel és a nemzetfenntartás nehezé missiójának további vállalásával.

Ok: örökösödési rendünk hiányossága.

Ok: a felburjánzott közvetítés tultengése.

Igen fontos oknak tartom pl. a következőt is:

A mai modern kor oly végtelenül sok szórakozási és kényelmi előnyben részesíti a városi lakót a falusival szemben és a mai könnyű és gyors közlekedési viszonyok mellett oly sűrűn van alkalma a vidék gazdájának erről meggyőződni, hogy szinte öntudatlanul lopja be magát egyéniségébe a városi élet utáni vágy, amely hovatovább urrá lévén felette, csupán az alkalom szükséges a megvalósításhoz s a falusi rögzasztát cserél.

Alkalom pedig — amint látjuk — mostanság bőven van. A nagyobb birtokos teheti, hogy télen városban lakjék, sőt falusi lakásban is beállíthat sok modern kényelmi eszközt, őt tehát kevésbé érinti ez az ok. A kisbirtokost pedig, nem lévén még annyira felvilágosulva, szintén kevésbé vonza a modern Babylonok büvköre.

Legsúlyosabban nyomja az adó is a középbirtokost.

A kisbirtokost s a nagybirtokost nem érinti oly érzékenyen az adó. A kisbirtokosnak igazán nincs is egyéb kiadása, mint az adó. Földjét családjával, cseléd nélkül megmunkálja, igényei nincsenek, ruházata a legkevesebből kitelik s az élet reprezentációt s áldozatkésztséget nem követel tőle. A nagybirtokos pedig aránylag oly nagy összegű jövedelem felett rendelkezik, hogy az ez után fizetett adója évi számadási mérlegét nem érinti.

Legérzékenyebben sújtja általában is a földbirtokost az adó, mert a gazda az ő adóalapjait sem a pénzszekrényébe, sem a zsebébe nem rejtheti.

*

Tisztelt Országos Gazdaggyűlés! Emberi természetünkben van az, hogy mikor bajba kerülünk, mindig szívesen keressük bajaink okait — másokban . . . Pedig az esetek többségében: a hiba bennünk van!

Leszek bátor a következőkben hangsúlyozni, hogy a bekövetkezett romlás okait ezuttal is főképen magunkban kell keresnünk és orvosszereink leghatásosabb adagjait is épen ezért: a magunk erejéből kell meritenünk!

A társadalom szerepe és hivatása e kérdésben — nézetem szerint — sokkal szebb, nagyobb és fontosabb, mint az államé. Nem tudok híve lenni annak az irányzatnak, amely az államtól vár többet, annál kevésbé annak, amely az államtól vár mindent.

Egy gerincztelen nemzedéket a legerősebb kormány sem állíthat talpra!

A társadalom gerinczének erejét pedig nem a napi politikai harcok és tülekedések intenzivitásának, hogy ne mondjam: fanatizmusának fokából kell megítélni, hanem abból, hogy mennyire képes a társadalom a maga erejét mindnyájunk javára gyakorlati közmunkákba okosan beállítani!

Amely nemzedék — legyen az bár a nemzettestnek még oly kicsiny és szegény töredéke is — magáról azt hiszi és vallja, hogy őrajta már csak az állam segíthet, az legalább is az önbizalom teljes hiányának betegségében szenved.

„Mikor az állam különvállik a társadalomtól s ennek minden tevékenységét magához ragadja, akkor a nemzet izomszerkezetének petyhüdése kezdődik.“ — Mondta Beksics.

Jól vigyázzunk tehát akkor, amikor segítő akciónk során azt mérlegeljük, hogy mekkora igényeket támasszunk az állammal szemben és mennyit kell joggal megkövetelnünk a nemzeti társadalomtól! . . .

A mi adott esetünkben a legelső helyes lépés az kellene legyen, hogy az állam átvállalja mindazokat a terheket, amelyek a magyar társadalmat az általános emberi célok szolgálatában még ma is nagy arányban igénybe veszik. Értem ezek alatt a: közművelődési, közegészségi, más közjótékonyági és egyéb humánitárius célú társadalmi szolgálatokat és áldozatokat.

Csak egy példát hozok fel. Legnagyobb és tisztán magyar társadalmi intézményünknek: az E. M. K. E.-nek például, ereje legnagyobb részét a tanügyi kiadások, az elemi iskolák és óvodák, tehát tisztán állami feladatok teljesítése — veszik igénybe!

Ama bizonyos-, ma már — hál' Istennek — általánosán óhajtott közgazdasági irányú működés pedig, épen jórészt ezért nem tud megindulni, ezért pium desiderium még ma is!

Ezeknek a terheknek az átvállalásáért nem érhetné vád a kormányt még a nemzetiségek részéről sem. A felébresztendő és ezen terhektől megszabadítandó magyar társadalom pedig egész erejét a közgazdasági tevékenységre vethetné és kellene, hogy vesse!

Az első és legégetőbb feladat volna: egy nagy magyar Albinának-, egy olyan hatalmas magyar nemzeti pénzüzetnek az alapítása, amely sikerrel vehesse fel a küzdelmet minden nemzetiségi terjeszkedési velleitásokkal szemben.

Ellenvetés lehet, hogy: Minek kell nekünk még egy nagy pénzüzet? Hiszen itt van az Altruista bank!

Igaz. És én szívesen elismerem az Altruista bank nagy hivatását, de ki tagadhatja azt, hogy lehetnek és sűrűn lesznek is segítő akciónk folyamán olyan adott esetek, amelyekhez sokkal nyiltabban, feszélytelenebbül és erősebb kezekkel nyulhat majd hozzá egy tisztán a társadalom tulajdonában levő intézmény, egy egészen a magyar társadalom képében és nevében cselekvő pénzüzet! . . .

További ellenvetés lehet: hogy a magyar társadalom nem is képes egy ilyen megfelelő erejű bank összehozására. Ez az ellenvetés sem állhat meg!

Ne mondja azt senki, Tisztelt Országos Gazdaggyűlés, hogy az az erdélyrészi magyar társadalom, amely a hazarészi magyar pénzüzetekben 31 millió korona részvénytőkél és 160 millió korona betétet mondhat magáénak — egy magyar Albina létrehozására képtelen! . . .

Egy ilyen és csakis egy ilyen: egészen a mi erőnkől alkotott, saját tulajdonukat képező, sok milliós alapu nagy pénzügyintézet tudná helyrehozni azt a sok és nagy mulasztást, amit félszázad óta a magyarság pénzügyintézetei — pusztán a kicsinyes, momentán osztalék-rendszer rövidlátó követése miatt — elkövettek. Igenis: *elkövettek*, mert ma már tisztán láthatja mindenki, hogy *román bankjaink a román földbirtok politika buzgó és példátlan eredményü szolgálata dacára is — hova fejlődtek, hova izmosodtak!*

Addig is azonban, amíg ilyen irányban az egész hazarészi magyar társadalom megmozgatható lesz:

Társadalmi úton kell nyomást gyakorolni meglevő és összességükben így is félelmes hatalmat képviselhető hazarészi nagy- és kis pénzügyintézeteinkre abban az irányban, hogy alapelveikben és működésükben sürgősen közeledjenek a nemzeti irányok szolgálatához.

Ha csak azon igentisztelt magyar földbirtokos és egyben bankigazgatósági tag urak, akik ezúttal itt jelen vannak, egyen-egyen mind igyekeznének bevinni intézetükbe a román bankokéhoz hasonló jellegű, de magyar irányu közszellemet — már ezzel is mielőbb számbajöhető sikereket lehetne elérni!

Tessék átvenni a magyar birtokok nemzetiségi eredetü kölcsöneit. Tessék olcsóbbá tenni a földhitelt és könnyebbé, gyorsabbá a lebonnyolítást. És tessék minden egyes esetben figyelmet, utánjárást és ha kell: bizony némi áldozatot is fordítani arra, hogy a kézügyben levő dobra kerülő magyar birtokok ne menjenek nem magyar kézbe! Egyelőre legalább is a jótékonysági morzsákat és a felesleges reklám-költségeket — mind ilyen célra lehetne szánni!....

Egyébként: Van is már olyan hazarészi tekintélyes pénzügyintézetünk, amely ebben az irányban megindult. Leszünk bátrak majd közelebről ezt az intézetet a többi elé követendő például odaállítani és lesz bátorságunk majd ahhoz is, hogy a jó példa követésében késedelmeskedőket állandóan a nyilvánosság szeme előtt mutogassuk!

Csak *akarni* kell tudni, úgy, amint román honfitársaink tudnak.

*

Rövidlátó az, aki nem látja és nem méltányolja a *szövetkezeti eszmének* hazarészi nagy misszióját, sőt eddigi sikereit is. A magam részéről annak az okát, hogy a most kimutatott nagy nemzeti veszteségben a kisemberek osztálya csupán $\frac{1}{11}$ résszel van érdekelve, főképen a szövetkezeti eszme terjedő érvényesülésében látom!

Ha részvénytársasági alapon álló pénzügyintézeteink is olyan magaslatán állottak volna és állának feladatuknak, mint e kis hangyák, akkor talán most nem volna alkalom és szükség arra, hogy velük szemben a kritika álláspontjára helyezkedjünk.

Távol van azonban tőlem az a szándék, hogy a kérdésnek minden ódiáját bankjaink nyakába varrjam.

Nem.

Valamely időnek az élő nemzedéke a maga lelkének, szellemének, jellemének és erejének — képét, jellegét és méreteit rendszerint reányomja minden ténykedésére és minden intézményére. Ahol és amely nemzedéknél oly arányú földbirtok-veszteség lehetséges, mint most itt, minálunk, ott és abban a generációban nagyobb hibának kell lennie, mint csupán pénzügyintézeteinek szükkeblősége.

Egy ilyen generációt, Tisztelt Országos Gazdaggyűlés, szellemében, jellemében és önerejében kell megjavítani, új életre kelteni s akár sikerül ez, akár nem: mindenesetre az utána következő új nemzedék nevelését úgy kell irányítani, hogy az apák hibáit a fiúk majd helyrehozni akarják és tudják is!

És itt kezdődik a társadalom jobbainak, vezető elméinek a szerepe.

Hogy a legkisebb gazdaosztály vesztesége aránylag oly kicsiny volt e tiz év alatt, abban a tényben még nem lehet nagy megnyugvást találni, sőt ellenkezőleg: ez a kis arány veszteség is aggályos. Aggályos azért, mert — amint azt igen jól tudjuk — világ teremtése óta mindenütt a legalsó társadalmi osztályok szolgáltatták lassan és észrevétlenül a felsőbb osztályokat folyton egészséges testi és lelki erővel regeneráló új elemeket s *ha valamely nemzetnek legalsó osztálya számban és anyagi erőben visszafelé megy, az a nemzet a maga folytonos és állandó megújuló képességét a felsőbb régiókban is jórészt elvesztette!*

A mi erdélyrészi magyar parasztságunknál is tehát komolyan aggasztó jelenség az, hogy ez utóbbi tiz év alatt vagyonban nem gyarapodott.

A mindennapi életben azt látjuk, hogy az egyének erkölcsi züllése rendszeren karöltve jár az anyagi romlással. Gondolom: igen közel jár az igazsághoz az a föltevés, hogy ezt az analógiát a nemzetek bizonyos korbéli nemzedékeire is alkalmazni lehet. Vagyis:

Komolyan állítható az, hogy a mi most szóban levő nemzeti veszteségünknek mélyenjáró erkölcsi okai is vannak!

Nézzünk körül.

Ki tagadhatja azt, hogy a régi magyar nemzeti karakter, amelynek alapelemei voltak: az Istenhez, hazához és királyhoz való törhetetlen hűség, a tradíciók tisztelete, a nagyok megbecsülése, a nagy ideálokért csodákat mivelő fellángolások gyújtó tüze, a veszélyek idején való összetartás és annyi sok más gyönyörű vonás — korunkban hovatovább gyöngül, halaványul.

Gyöngül és halaványul: az *ultramodernizmusnak*, a mindent tagadó, semmit nem tisztelő, csak jogokat ismerő és kötelességekkel nem törődő *idegen eszmeáramlatoknak könnyelmű beengedése és befogadása nyomán!*

Avagy talán végzete az nemzetünknek, hogy egymás után vetközzük le a magyar ruhát, a magyar erkölcsöt és végül a magyar földet is!?

Nem. Ezért, ilyen végért, ilyen jövőért, még egy nemzetnek sem adott a Mindenható ezeréves dicső múltat. Bennünk hosszabb életre szóló erők szunnyadoznak. Ujra itt van egy történelmi pillanat, a mikor fel kell keltenünk azokat. A magyar társadalomnak minden egyes olyan tagjára, aki ezeket megérti és átérzi, szüksége van ma nemzetünknek.

Kezdjük meg a regeneráció munkáját a templomban és az iskolában, faluban és városban, kunyhóban és palotában egyaránt.

*

Legelől áll a részletkérdések sorozatában: az *alkoholizmus* nemzetölő réme.

Magyarország lakossága évente kerekén egy milliárd korona értékű alkoholt fogyaszt.

És mi hiába követeljük, hogy az állam a maga hasonló összegű szesz-jövedelméről egyszerre lemondva a korezmákat megrendszabályozza, mert ameddig a világbeke egészen bizonyosan be nem üt, addig mindig szükségünk

lesz hadseregbe, a hadsereg pénzbe kerül s azt a pénzt, amibe kerül — az államnak ki kell teremnie. Pedig mennyivel üdvösebb volna, ha a szeszadó helyett más adónemek bevételeinek emelkedése és általában az adók pontosabb fizetése révén jönne be az állam kellező jövedelme! Ami nem is utópia!

Ha ugyanis a társadalom vezetői elkezdenék komolyan venni az alkoholizmus elleni küzdelem szervezését, ha minden faluban életre hívnák azokat a lemosolygott abstinentális, vagy bár mértékletességi egyleteket, amelyek már nem egy lefelé csúszó nemzetet mentettek meg a végpusztulástól (példa rá *Dánia* mult évszázadbéli recreációja), akkor ezt az elsőrendű okát nemzeti romlásunknak fokozatosan le lehetne győzni s az állam enemü adója is más címen és úton folya be. Szóval: ha az állam nem mer beugorni abba, hogy a *korcsmákat elvonja a néptől*, álljunk a talpunkra mi és *vonjuk el a népet a korcsmáktól!* A feladat szép és nemes és egyáltalán nem megoldhatatlan!

Segítsük és támogassuk falusi intelligenciánkat, papjainkat és tanítóinkat erkölcsileg és társadalmi intézményeink útján: anyagilag is, *a falusi nép vezetésének, irányításának nagy munkájában.*

Fejlesszük a vallásos érzést, gondosan óvakodva annak salakjától: a felekezetieskedéstől.

Vigyünk be az iskolákba a nemzeti eszme iránti lelkesedésnek nemcsak elméletét, de annak gyakorlati megvalósítását is. Oltassuk be tanítóink útján már a gyermeki lélekbe a termő föld birása iránti vágyat és a megtartása iránti szent kötelesség érzetét. Tanítsuk és példával mutassuk iskolában és társaságban az egyszerűségekre való törekvést, a fényűzés mellőzését, a könnyelmű adósságcsinálás és perlekedés átkát, a józan élet előnyeit és a többi, és a többi — és jutalmazzuk a papot és tanítót, aki e téren buzgóságot fejt ki. (Amugy is reájuk fér a jutalom!)

Igyekezünk a magyar fajt jellemző két nehéz tulajdonságot: a büszkeséget és nyakasságot: csendesen ható gazdasági energiává átalakítani. Az oláh azért gyarapodik, mert nem büszke és nyakas, hanem csendes, béketűrő és takarékos.

Nem óvhatjuk eléggé és elég gyakran népünket *a mai napság egyre epidemikusabbá váló túlszenvedelmes politizálástól*, amelynek példája szerint az ellentétes pártállásuk egymást becsületükben is megtámadják és személyükben is üldözni képesek. Olyan egyre mérgező rákfeneje ez nemzetünknek, amely ellen mindnyájunknak, minden vonalon állandóan küzdenünk kell, mert *ez tette sirba a temperamentumban hozzánk sokban hasonló lengyel nemzetet is!*

És hány ijesztő példa mutatja közéletünkben azt, hogy fényes, meteorszerű vezér-pártpolitikus pályafutás után, nem marad más nyom, mint egy-egy ősi-, néha fejedelmi birtoknak olyan kezdekbe jutása, ahonnan többé azok vissza nem kerülnek!

Gondoskodás kellene, hogy történjék abban az irányban is, a társadalom részéről, hogy *fajunk életrevalósága, számítani tudása, takarékosága, önéreje és önbizalma — növekedjék.* Hogy ne várjunk minden lépésnél állami támogatást, állami gyámolítást, amely pillanatnyilag gyarapíthat, de az életre nem edz, inkább puhít, az önéreben való bízni tudást csökkenti. Mert egészen más az erkölcsi hatása annak, ha a segítséget a saját társadalmi intézményei nyújtják a népnek. A társadalmi tevékenységet kell fejleszteni, a társadalmi tömörülést kell elősegíteni és a társa-

dalom intézményeit kell megsegíteni, életképessé és akcióképessé tenni, mert különben: „*megkezdődik a nemzet izom-szerkezetének petyhüdése! . . .*“

Unos untalan hagoztattuk és hangoztatjuk *Erdély természeti kincseinek érvényesítését, kihasználását, az idegen forgalom fejlesztését, a fürdőügyek felkarolását stb. stb.*

Olaszország évente félmilliárd, Franciaország három milliárd koronát vesz be — az idegenforgalomból. De van-e Erdélyben például csak egyetlen egy olyan fürdő, amely magánember által-, avagy társadalmi tömörülés útján olyan karba hozatott volna, hogy bár csak meg is közelitse egy modern fürdőhely legegyszerűbb kényelmi nivóját?!

Kitartóan kellene társadalmunknak és társadalmi intézményeinknek agitálni olyan irányban, hogy a *technikai-, ipari és kereskedelmi pályákkal szemben ma is fennálló ostoba és kimondhatatlanul káros előítélet felső és közép-nemességünk felfogásából végre már egészen kiirtassék*, mert kétségtelen, hogy ez is egyik főoka nemzetünk anyagiakban való lassú érvényesülésének.

A románság bezzeg nagy súlyt helyez arra, hogy ifjait minél nagyobb számban kiképeztesse gyakorlati pályákra.

*

Végezetül még egyszer visszatérek Mikó Imre szelleméhez.

„Amint egy történelmi híru hadvezér — mondta Mikó* — azon kérdésre: mi kell kiváltképen a háború folytatására? azt felelte: először *pénz*, másodsor is *pénz*, és harmadsor is *pénz*; úgy ha tölem valaki azt kérdezné: mi kell a magyarnak mindenek fölött a végre, hogy tovább is gyarapodó erőben fennmaradjon, s hajdani fényt s nemzeti életerejétől föltételezett politikai súlyát ismét visszanyerje? lellem egész teljességével s megingathatlan meggyőződéssel válaszolnám: *egyértés*, ismét *egyértés*, és megint csak *egyértés!*“

Ezek után, Tisztelet Országos Gazdaggyűlés, van szerencsém tisztelettel előterjeszteni és elfogadásra ajánlani a következő határozati javaslatomat:

Mondja ki az Országos Gazdaggyűlés, hogy:

A társadalmi feladatokat illetően:

Felkéri az Országos Gazdaggyűlés az E. G. E.-et és E. M. K. E.-et, hogy együttesen-, esetleg más társadalmi intézményeknek is bevonásával, indítsanak erőteljes társadalmi mozgalmat a következő célok elérésére:

1. Vegyék munkába egy megfelelő erejű és tisztán az erdélyrészi magyar föld érdekeit szolgáló nagy pénzüintézet alapításának kezdeményezését.

2. Folytassanak kitartó agitációt abban az irányban, hogy a meglevő hazarészi magyar pénzüintézetek alapelveikben és működésükben sürgősen lépjenek a nemzeti irányok szolgálatába.

3. Gyakorlatilag és hathatósan működjenek közre a szövetkezetek terjesztésében.

4. Szervezzék és támogassák erkölcsileg és esetleg buzdító jutalmak útján anyagilag is a falusi intelligenciát, főképen lelkészeinket és tanítóinkat abban az irányban, hogy a néppel behatóan foglalkozzanak, azt irányítsák és vezessék; hogy a nép körében mértékletességi egyleteket, szövetkezeteket alakítsanak, a népet jó erkölcsökre, egyszerűsége, takarékosagra, önéreje és a föld szeretetére neveljék — az iskolában úgy, mint a felnőttek körében.

5. Hassanak közre a hazarészi természeti kincsek megfelelő értékesítésére és az idegenforgalom emelésére.

6. Támogassák erkölcsileg és anyagilag a gyakorlati (technikai, ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági) pályákra menő fiatalságot.

7. Létesítsenek tagjaik sorából egy állandó birtokpolitikai szervezetet, amelynek feladata az előző határozatban foglaltak szolgálata, megvalósítása legyen.

MEGJELENT

AZ

ELADÓ ORSZÁG

AZ ERDÉLYRÉSZI FÖLDBIRTOK-FORGALOM UTOLSÓ 10 ÉVI ADATAI. AZ ERDÉLYRÉSZI FÖLDBIRTOK-POLITIKA FELADATAI. AZ ÁLLAM ÉS A TÁRSADALOM TEENDŐI

CIMŰ 254 OLDALRA TERJEDŐ NAGY BIRTOKPOLITIKAI ÉS BIRTOKFORGALMI STATISZTIKAI MŰ.

IRTA

TOKAJI LÁSZLÓ.

A KÖNYV TARTALMAZZA AZ UTÓBBI TÍZ ÉV ALATTI ÖSSZES ERDÉLYRÉSZI FÖLDBIRTOK-FORGALOM RÉSZLETES ADATAIT.

A MŰ TARTALOM-JEGYZÉKE:

ELADÓ ORSZÁG (BEVEZETÉS). — ADATAINK EREDMÉNYEI. — A BIRTOK-APADÁS OKAI. — AZ ÁLLAM FELADATAI. — A TÁRSADALOM SZEREPE ÉS HIVATÁSA. — AZ 50 HOLDAN FELÜLI BIRTOKOK. — AZ 50 HOLDAN ALULI BIRTOKOK. — ADATAINK EREDETE.

A KÖNYV ÁRA: 3 KORONA.

MEGRENDELÉSEKET

AZ ÖSSZEG ELŐZETES BEKÜLDÉSE

ESETÉN BÉRMENTVE ESZKÖZÖL:

AZ

ERDÉLYI GAZDA

KIADÓHIVATALA, KOLOZSVÁRT.

Orpington fajtyukok.

A kolozsvári állatkiállításon első díjjal díjazott

Orpington törzstyukok eladó.

Erzsébet-ut 13-ik szám.

Szuperfoszfátot

és minden egyéb mű-
trágyaféléket ajánl a

2769

**Műtrágyát
Értékesítő
Szövetkezet**

Budapest, V. kerület,
Fürdő-utca 8-ik szám.

Homlokzatok és belsőhelyiségek

meszelésére

a legjobb és a legtokéletesebb

2767 II.

Kimerítő ajánlatot és mintát szívesen küld:

LUTZ EDE és TÁRSA festékgyára
BUDAPEST, VII, ker., Örnagy-u. 4.

ELADÓ

egy 1 éves MÁV. szub.
lőherafejtőkészülék
8 lóerős cséplőgépre szerelhető.

Érdeklődések:
KARCZAG HENRIK
Temesvár, József-
város Uri-u. 4. sz.
alá címzendők. 2967

A LEGNAGYOBB ÁLLAMI ÉS ELSŐ DIJAKKAL KITÜNTETVE

Bogyay Gyula tájkertészete

tájkertész és kertépítő

BUDAPEST

Telefon 25-33. Kerttechnikai iroda: Telefon 25-3.

2278

VII., Gizella-ut 15.

(Lakás: Stefánia-ut 1. szám.)

Nagy Péter

földmives iskolát je-
lesen végzett nőtlen,
26 éves másfélévi
praxissal rendelkező
ispán

állást keres

Cím: Felőr, Szolnok-Dobokamegye.

2968.

AZ IDÉN VOLT JÉG!!

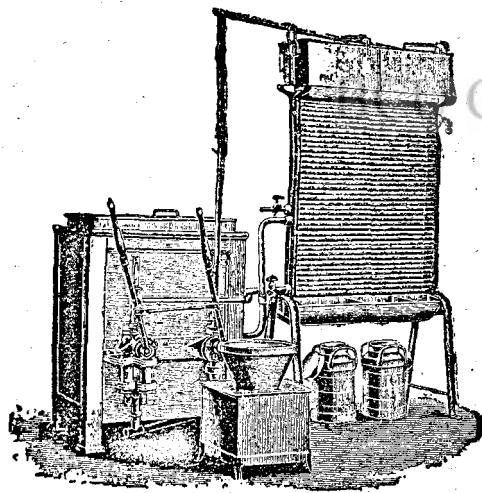
2800

Ha szah. Isselhard-tejhűtőben

használja azt fel, nagy megtakarításokat ér el!

Kérjen díjtalan felvilágosítást és ingyen árjegyzéket
hazánk legelső tejpgazdasági gépgyárától:

**az Alfa-Separator r.-t.-től,
BUDAPEST, 56E.**

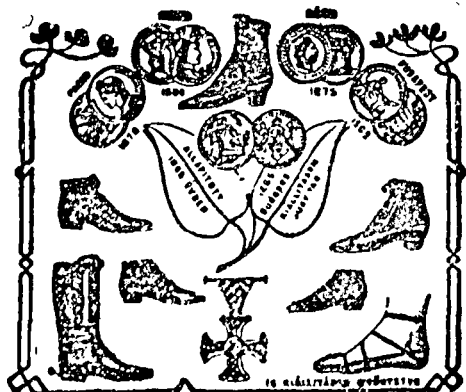

MATUTSEK JÓZSEF

KOLOZSVÁRT, Szentegyház-utca 3.

Ajánlja általánosan elismert saját műhelyében készült

FÉRFI és NŐI CIPŐ RAKTÁRÁT.

2019

Vidéki megrende-
lések mérték után
de legbiztosabban
egy használt a lábra
találó cipő beküldé-
sével a legjobb
anyagból és divat
szerint lehetőleg
gyorsan teljesít-
tetnek.

A KOLOZSVÁRI

TAKARÉKPÉNZTÁR és HITELBANK Részvénytársaság

Kolozsvár, Mátyás király-tér 23. szám.

Erdély legnagyobb saját tőkével rendelkező magyar pénzügyintézete.

Alaptőkéje 2.000.000 korona teljesen befizetve.

Egyéb alapjal 1.302.692 korona 10 fillér.

Igazgatóság és központi irodák: Mátyás király-tér 23. sz. alatt az emeleten.

Váltóüzlete: Ugyanott.

Áruraktárai: A pályaudvar mellett Baross-tér 3. szám.

2004

Zálogházai: Király-utca 3. szám alatt.

Betétek elhelyezése takarékpénztári könyvecskére vagy folyószámlára előnyös kama-
tozás mellett eszközölhetők. A betéteket az intézet felmondás nélkül fizeti vissza.

Leszámitol váltókat, bel- és külföldi utalványokat, járadékokat, kisorsolt értékpapíro-
kat és egyéb értékeket.

Folyósít törlesztéses kölcsönöket 10-50 évig terjedő időre, már meglévő kölcsönö-
ket előnyösen konvertál. Vesz és elad értékpapírokat és idegen pénzeket vagy azok

vételét és eladását közvetíti. Sorsjegyek részletiv ellenében is beszerezhetők.

Előleget nyújt értékpapírokra folyószámlán vagy meghatározott lejáratral.

Díjmentesen bevált szelvényeket és átvesz megőrzés végett értékpapírokat, betéti

könyvecskéket és egyéb értékeket nyitott letétként: esetleg lezárt és lepecsételt

csomagban is.

Utalványokat, hitelleveleket állít ki bármely külföldi piacra.

Árukra előleget ad, ha azok áruraktáiraiba be vannak tárolva.

Áruraktáiraiba áruk betárolását, kezelését és eladását elvállalja előnyös feltételek

mellett és azokat szakszerűen kezelteti.